

Усякі, різні, розмаїті

Редактор: Іван ГЕРБІЛ

Ілюстрації: Михаєла БАБІН

Обкладинка: Михаєла БАБІН

Техноредагування: Людмила ДОРОШ

Переклад з румунської:

Ірина МОЙСЕЙ

Людмила ДОРОШ

Михаєла ГЕРБІЛ

Референти: Іван ГЕРБІЛ

Крістіна СІЛАГІ

Наталія БУРДУЖА

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Useaki, rizni, rozmaiiti : kazky i opovidannea rumuns'kyh pys'mennykiv /
pereklad z rumuns'koi ta prymitky: Iryna Moisei, Lyudmyla Dorosh, Mihaela
Herbil. - București : R.C.R. Editorial, 2022
ISBN 978-606-745-123-8

I. Moisei, Iryna (trad.)

II. Dorosh, Lyudmyla (trad.)

III. Herbil, Mihaela (trad.)

821.135.1

**Наклад фінансований
СОЮЗОМ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ**

Усякі, різні, розмаїті

Казки й оповідання румунських письменників

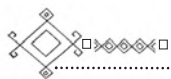
Переклад з румунської та примітки:

Ірина Мойсей

Людмила Дорош

Михаєла Гербіл

**Видавництво «RCR Editorial»
Бухарест 2022**

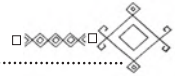
Еміль ГИРЛЯНУ

Жучок

Як саме він з'явився на світ – не знав. Прокинувся, ніби зі сну, і йому здалося, що існував, відколи й земля. Він не відчував ні болю, ні радості. Багато міркував: як з'явився і чий він? Малесенький, як насінинка сочевиці, він ворухив тендітними ніжками і обходив краєм листочок, який був йому притулком. Одного дня, відчувши внутрішній порив, виліз із прохолодної тіні й вибіг надвір, під промені сонця. Він остовпів, осліплений тим сильним блиском. Потроху його серце заспокоїлось, і він наважився розплющити очі сильніше, все більше й більше, і нарешті відкрив їх широко й подивився вгору. Він став ніби меншим, ніж був.

Яким яскравим, яким глибоким і блакитним відкрилось перед ним небо! І яке диво! Своїми крихітними очима, немов пилінками, він охоплював його повністю. А яка темрява, скільки вологи під його листочком. Що він там шукав? А з середини небесної блакиті – золоте світило пашіє полум'ям.

Здригнувся. Він став іншим? Його ніжки вже не були його, що так блищать? І ще він увесь був убраний у золото! Бо і його маленьке тіло, яке він побачив уперше, виблискувало. Чи не був він крихіткою, яка впала звідти, зверху, шматочком застиглого світла, яке заблудилося на землі? І, як доказ, його тіло кидало тепле світло на чорну землю. Скільки він над цим роздумував! Безсумнівно, він упав звідти і туди мусить повер-

нутися. Але ж яка далечінь. Як йому туди дістатися? Подивився вгору; і тоді над своєю голівкою він побачив стебло лілії, яка піднімалася настільки високо, наче її квітка з вершечка відкривала свою чашечку саме під золотим світилом, щоб зібрати його промені.

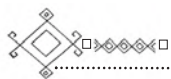
Він придумав план. Полізти по стеблу вгору, лізти, лізти й лізти до вершка; а звідти – до золотого світила, від якого, як він думав, відчепився: один стрибок, чи побачить він, що зробить.

Тоді він почав лізти знову. Після того, як переліз крихту каменя, яка здавалася йому горою, і спустився на іншому боці, він опинився біля кореня лілії. Відпочив трохи, а потім – у дорозу, хлопче! Спочатку він кілька разів скотився з гладенького стебла на землю. Побачивши це, він піднявся на задні лапки і, не знаючи чому, по-дідовському перехрестився передніми. Потім спробував ще раз і побачив, що може. Гладкою здавалася йому стеблина лілії, а виявилось, що на ній стільки западин, стільки підвищень: долин, пагорбів. А які пахощі розливалися зверху!

І покрокував наш богатир, і покрокував. Чималенько пройшов. Він подивився вниз і його охопило запаморочення. Він подивився вгору і жахнувся, що не пройшов і чверті шляху! Його сили трохи ослабли, але він не здавався. Ще кілька кроків і тут, вгорі, начебто окреслюється ширший листочок, наче призьба. Там він відпочине. І знову вирушив у дорогу; і йди, йди далі, хлопче; ледь дійшов. А коли він зупинився перепочити, залитий потом і схожий на краплю роси, золоте світило опустилося в полудень. І богатир знову підвів очі. Він дивився вгору і не міг повірити своїм очам: дні, тижні, місяці йому доведеться йти. І яким би рішучим і дужим не був наш мандрівник, він не міг стримати зітхання: «Ох! І багато ж мені ще залишилося підніматися, Господи!»

З румунської переклали Михаєла Гербіл та Людмила Дорош

Еміль ГИРЛЯНУ

Коли ГОСПОДАРЯ НЕМА ВДОМА

У світлиці спокій... Спокій і такий запах!.. Справа на полиці в тарілочці лежить шматок сиру. Аромат свіжого сиру заповнив усю хату, проник у найвіддаленіші її куточки. У нірці, що ледь помітна за пічкою, мишеня не знаходить собі місця. Наче хтось за вуса висмикує його з нірки. Вийти чи не вийти?.. Ні, краще вгамуватися. Легко сказати, але ж як тут вгамуєшся, коли там – сир? Подумаєш, велике діло – сир! Потрібно заплющити очі. Заплющило... От дурне!.. Хіба ж воно очима нюхає?.. А сир свіжий-свіженький... Мабуть, уже рік не куштувало чогось такого смачного. Але й спокуси такої не відчувало досі. Спробує... Тихенько дріботить до виходу зі своєї нірки. Хоча б подивитись... Де ж він?.. Звідки, з якого кутика доходить той запах, який так заворожує його? Ага! Ось там, в тарілочці... А якщо набратися сміливості і?.. Але ж як до нього добратися? Спочатку попри стіну до дивана. Так, добре. А далі... Далі кудою?.. Попри шафу? Ні. Попід кріслом? Ні, не тудою. Тоді кудою? Найкраще було б піднятися по фіранці, з фіранки на килим і по краєчку килима аж до полиці. І до сиру!.. А далі уже не треба його вчити, що з тим сиром робити. А кіт?! Та-а-ак. Про кота воно не подумало. А скільки дрозди під шкуру цей кіт йому нагнав. А, може, його немає в кімнаті? Нема. Ні. У будь-якому разі потрібно трішки зачекати, придивитися: чи не ворушиться десь хтось, чи не підстерігає його?

Як же не підстерігає?! Та ж відколи кіт чекає нагоди, щоб упіймати бідного мишенятка. І якщо він досі не з'їв сир, запах якого, мабуть, і його смикає за вуса, то тільки тому, щоб виманити ласуна з його нірки. Кіт з чутливим носом, жовтими, блискучими, немов скляними, очима, закрученими, тоненькими й гостренькими, як риб'ячі кісточки, вусами нерухомо сидить за подушкою на дивані й чекає. Уже запримітив. Глянь, видно намистинки його очей. Вийде, чи не вийде?.. Так-так... Ось так, ще один крок, ще один, другий, та-а-ак! Один стрибок і мишеня опинилося під лапою кота.

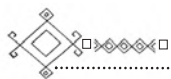
Бідне мишеня не встигло навіть забігти за піч.

Тепер кіт вхопить його пазурями, потім швиденько візьме у передні лапки, стисне, підкине й залише знепритомнілого на підлозі. Буде дивитися на нього і думати: «Ти хотів сиру? Я тобі покажу сир!.. О, яким же смачним буде він після того, як я тебе схрупаю!» Але спочатку, звичайно кіт побавиться з ним.

Поставить його на лапки, залише, поки мишеня прийде до тями та спробує втікти – і знову зловить. Але, що це чується? Квапливий тупіт в коридорі. Ой, це ж Корбіч, пес. Усе, нема часу. Два стрибки – і кіт заховався у ніші печі, а мишеня, здивоване своїм несподіваним порятунком і трохи причмелене, ледь добралось до своєї нірки й зникло в ній.

Вбіг Корбуч, як завжди – навіжений, спинився посеред кімнати, жадібно принюхався, потім, уздрівши кота, поспішив до нього й почав люто гавкати. Заскочив би й він у нішу, та за високо. Спираючись передніми лапами об піч, скавулить і гавкає, аж труситься від люті. Потім заспокоюється, незводячи очей з кота, і чекає поки той вилізе зі своєї схованки. Час від

часу повертає голову в бік полиці, де лежить сир. І таким чином, трійко ворогів – мишеня у нірці, кіт у ніші печі й пес посеред кімнати – стежать одне за одним, і їх переслідує одна й та ж думка.

Але по коридору знову заgrimіли кроки. Що? Господар! І тоді швидко: кіт забивається ще глибше у нішу, пес зникає під диваном, тільки мале мишеня залишається на місці. До кімнати заходить заморений працею господар, кидає на крісло капелюх і, прийнявши, відчуває, як зростає почуття голоду. Підходить до полиці, бере шматок сиру, ріже шматок хліба й починає уплітати за обі щоки, відкусуючи по черзі то від одного то від другого.

А з трьох сторін за ним заздрісно спостерігають три пари очей.

З румунської переклала Ірина Мойсей

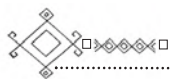

Еміль ГИРЛЯНУ

Кінь

Він пробудився до життя в безмежних угорських степах, де буйні трави хвилювалися під подихами теплого вітру. У тих степах ще деякий час він тримався своєї мами, сліпої кобили, яка сторонилася табуна, в якому найкращими були її лошата. Пізніше, коли він відчув, як дика кров заграла в його жилах, спочатку полетів у шаленому гоні в безмежжя, потім підняв голову, роздув ніздрі і, трясучи поплутаною гривовою, відповів на поклик невідомості, пославши в далечінь голосне іржання, яке вирвалось із його грудей.

Але одного разу, коли він уже звик до вільного життя, хтось несподівано, закинувши ласо, стримав його біг і одним стрибком опинився на його спині. Тоді він зрозумів, що щось загрожує йому, хтось зазіхає на його волю, спочатку зіщулився, потім миттєво випростався і рвонув, як стріла. Мчав стрімголов, відчуваючи, як у його тілі щось запалюється, відчуваючи, як горять його очі та як пече язик; його тіло змокрило від поту, морда вкрилася кривавою піною. У шаленому бігу він відчував, як трави бичували його й гадюками обвивали його ноги. Нарешті відчув, що сили покинули його, і спинився. Звідкілясь до нього донеслось закличне іржання, але зрозумівши, що ворог все ще на його спині і так само жорстко затягує ласо, похилив голову і, переможений, повільно повернувся, везучи свого господаря.

Довго журився, поки звук до життя з вудилом і шпорами. Коли очунявся, то вже давно призвичаївся до сідла і навіть знав годину, коли щоранку, несучи на спині вершника, проходжувався перед очима сотень коней, які на сигнал горну стояли нерухомі, як і люди на їх спинах. І був дуже радий, коли після довгого бігу крізь вітер і дощ повертався до стайні, де його чекав фураж.

Так минуло кілька років. Кінь з господарем вирушили у важку дорогу. Йшли обхідними шляхами, постійно остерігаючись, зупиняючись, зачувши вибухи; цілі дні й ночі мокли під дощем, заляпані грязюкою. Небо було затягнуте густими важкими хмарами, які, здавалось, ось-ось упадуть на землю.

Одного дня, коли на чолі загону вершників з оголеними шаблями він опинився в жахливому вирі, йому здалося, що він потрапив у руки смерті. Спереду несподівано з'явився ще один такий вир, який рухався їм назустріч. Вони вдарилися, і в безладній суміші злилися крики, стогони і постріли.

Йому здавалось, що він вже ніколи не вибереться з цього жаху. Розігнавшись і перестрибуючи через тіла людей і коней, він шаленим галопом кинувся навітіч, відносячи свого вершника далеко від його друзів. Але раптом його оточила стіна із шабель, і він зупинився. Тоді здійнявся на диби, повернувся і сліпо кинувся назад. Відчував за спиною погоню, а ще відчував хвилювання його вершника. Та ніхто його не наздогнав. Уже пізніше, коли зупинився в якомусь прихистку, відчув гостру пронизливу біль у крупі. Це була глибока рана від шаблі. Руки господаря обережно промили рану, перев'язали її, а потім потріпали й погладили гриву.

Війна закінчилася. Кінь повернувся додому і зайняв своє місце у стайні, задоволений спокоєм, який його оточував, світлом, яке лилося з невеличкого віконечка стайні, запашним сі-

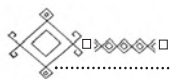
ном, яке він висмикував з ясел. Зранку, як звичайно, виїжджав на поле, зрідка й увечері. Влітку в стайні було прохолодно, взимку – тепло. Так і минав час...

Час минав. Роки протікали один за одним. І хтозна, коли та війна була! Але одночасно з роками витекли його сила і запал. Він постарів. Шия уже не була такою пружною і витягнутою, після довгої дороги тремтіли ноги, та й не бачив він уже так добре, як колись. А одного разу спіткнувся і впав разом з вершником. Підвівся швидко, але відтоді господар все рідше й рідше брав його на полігон, а коли й виїжджав на ньому, то притримував його, пускав лише повільним кроком. І врешті-решт зовсім перестав їздити на ньому.

Щоранку господар заходив до нього, гладив, аж мурашки йому попід шкірою бігали, а потім доручав солдатів вигуляти його на подвір'ї. Та, здавалось, коневі вже й не хотілось виходити зі стайні. Йому подобалось їсти повільно, із заплющеними очима, і відчувати, як на нього дощить теплим сонячним промінням із маленького віконечка.

Одного разу двері конюшні відчинилися навстіж і два солдати ввели молодого, прудкого коня. А з ними – генерал, який особисто вибирав місце для новачка. Було вирішено: старого коня переведуть до інших ясел, аж в інший край конюшні, а молодий займе його місце біля віконця. До старого коня ніби знову повернулась молодість, він підняв голову, глянув на господаря, а потім його погляд застиг на тому, хто займав його місце. Коли за людьми зачинилися двері стайні, новоприбулий простягнув морду, щоб смикнути сіна з ясел, з яких щойно їв старий кінь. Колишній господар ясел біля вікна шарпнувся, порвав вуздечку, кинувся до молодого коня і вкусив його за шию. Вбігли люди, швидко розняли їх, а старого коня, вперше за все його життя, солдат двічі вдарив кнутом. Наступного дня рано-

вранці до стайні зайшов генерал, наказав осідлати молодого коня, вскочив у сідло й поїхав. Старий кінь довго проводжав їх поглядом, доки вершник з конем не зникли з його очей. Щодня двоє коней змірювали один одного поглядами, подеколи старий запалювався, намагався вирватися й кинутися на молодого, але щоразу після кількох ударів кнутом заспокоювався і далі жував свій фураж, наче нічого й не трапилося.

Пройшло багато часу. Якось увечері молодий кінь підняв голову і глянув на свого старого товариша. Скільки смутку було в цьому погляді... Старий кінь, наче щось зважуючи, якусь мить стояв нерухомо, а потім, відчувши, як ніколи, запах степу й пригадавши свій рідний табун, якого він не бачив стільки часу, підняв голову, простягнув шию, і морди коней доторкнулися. Якусь мить вони простояли так. Потім старий кінь напружився, розірвав повід і, звільнившись, повільно підійшов до молодого коня і притулився до нього. Коні почали спокійно їсти з одних ясел. Від цього вечора їх уже не прив'язували...

Двоє коней прив'язалися один до одного і, здавалось, уже не могли розлучитися. Коли молодого коня, осідлавши, виводили, старий глухо іржав і, не знаходячи собі місця, повільно йшов за ним по подвір'ю, аж поки солдати не заводили його в стайню. Там він самотньо стояв, чекаючи свого товариша, щоб поїсти разом з ним. А ввечері, коли втомлювався жувати сіно, старий кінь спирався мордою на шию молодого і так спав.

Одного дня старий кінь уже не міг триматися на ногах. Його очі помутніли, коліна затрусились, а губи відвисли і випустили пучок сіна, який він щойно висмикнув з ясел. Він хотів спертися на свого товариша, але не зміг. Відчував, як повільно гасне світло у віконечку, яке він шукав очима, його суглоби зм'якли, і він упав. Спочатку він ще опирався на передні

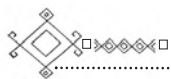

ноги, але сили остаточно покидали його, і врешті-решт він завалився на бік, захрипів кілька разів. Життя повільно покидало його...

Молодий кінь простягнув морду до майже нерухомого тіла і якийсь час простояв так, втупивши погляд у свого товариша. Потім стрепенувся, повернув голову до дверей стайні та протяжно заіржав...

З румунської переклала Ірина Мойсей

Еміль ГИРЛЯНУ

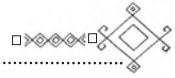
НЕПОСИДА

Ніч тривала лише одну мить, як звичайно тривають літні ночі, коли темінь панує не довше одного удару серця. І все ж таки, коли метелик прокинувся у вологій ранковій свіжості, йому здалося, що він спав цілу вічність.

– О, Боже, чому сонце сходить так пізно? – задумався він.

І, здавалось, сам Бог почув його слова, бо враз на сході пишно розкрилось віяло сонячних променів і золота хвиля набігла на степ. Метелик струсонував крильцями і, здійнявшись з вершка яскраво-жовтої мальви, на якій ще звечора спинився на ночівлю, почав свій грайливий політ. Згадавши, що вже давно не був на ярмарку, метелик подався туди.

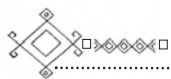
Невдовзі він побачив сад із різноманітними квітами. Пролетівши понад перелазом, метелик наблизився до хати, позаглядавав у вікна. Було ще досить рано, і штори на вікнах були ще опущені. Що ж тут побачиш? Нічого! Зате довкола них, куди не кинь оком, березки заплітають у віночки свої ніжні, вже розпущені квітки, бузково-сині й блакитно-рожеві, вкриті краплинками роси, що виблискують, мов дорогоцінні камінці. «Ніжні квіточки», – думав метелик і, змахуючи синіми зі золотим пилком крильцями, підлітав до кожної квітки й цілував її. «Ось тут сьогодні я знайду захист від літньої спеки», – думав пустун. Але придивившись до квіток березки, знайшов у них

недолік – надто вже вони мінялися: зранку мали один вигляд, опівдні – вже інакший, а ввечері взагалі закривають свої квіточки і стають похмурими. «Вони такі непостійні», – подумав собі гувльвіса і полетів далі. Пролітаючи над грядками, метелик відчув, як пахощі резеди заповнили його душу. Він швидко опустився, щоб присісти на стебло резеди. Розгубившись, вдихаючи п'яний аромат пахощів, подумав: «Немає квітки, чарівнішої від резеди. В її пахощах навіть помираючи відчуваєшся щасливим». Так роздумуючи, метелик розглядав квітку. Ой, леле, що це? Розчарований метелик знову змінив думку: «Дійсно, п'яний аромат; але чому природа ніколи не збирає всі найкращі якості разом? Ось, прошу, тільки погляньте, що розповсюджує такі пахощі! Оці дрібненькі, кволі квіточки, майже зелені, як листя». І в цей момент до нього долинув аромат лілії. «Хіба може резеда прирівнятися до лілії, білої, як молочна пінка!» – подумав метелик і, не довго гадаючи, метнувся до високої, тоненької і гордої запізнілої лілії. Вмостившись на ароматній, білій, мов сніг, чашечці квітки, легковажний метелик розпростер крила, щоб хвилюк відпочити, але помітивши, що вони вкрилися жовтим пилом, розсердився: «Дуже дякую, але що то за гостинність, якщо так забруднюєш своїх гостей!.. Вже не кажучи, що тут у тебе, наче в монастирі», – промовив, злітаючи з квітки.

Надворі ставало все гарячіше. «Здається, тут спекотніше, ніж на полі», – подумав непосида. Але в цей момент уздрів щось схоже на струмінь багряної крові. Це був рядочок гвоздик. «Гайну туди», – метелик змахнув кілька разів крильцями, відштовхуючись від повітря, і легенько, наче пір'їнка, опустився на пишну, кучеряву, махрову гвоздику. «Лише глянь, яка квітка непримхлива, – гадав собі він, – її повсюди зустрінеш, але разом з тим, вона мала б гордитися своїм рум'яним личком.

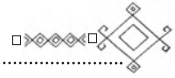
Так, гвоздика насправді мені мила». Як тільки непосида приліг, наче султан, на м'якенькі пелюсточки, то відразу його одурманило. «Що це? Ага, запах гвоздики. Оце, – міркував прискіпливий мандрівник, – оце мені не подобається в гвоздиці. Хіба не могла б вона мати свій власний аромат? Хіба треба було їй позичати перченого запаху від пряної гвоздики? Тьху!». Прудко полетів далі, чхаючи...

День минав, а непосида пурхав і пурхав безупинно.

«Ось там килимок незабудок. Зазнаються, що такі ж сині, як я. Подумаєш, велике діло!» – промовив метелик, і презирливо торкнувшись їх краєчком крила, полетів далі. О, які полоси айстр. «Вони занадто грубі, – міркує вередун. – Будь-яка квітка повинна мати щось, що споріднювало б її з небом, з повітрям... чи зі мною...». Чванливий метелик ледь не влетів у ротики: «Дякую гарно, таких і в нас у полі в селі досить є. От жовтушник – то інша справа. Оце квітка!». І граціозно опустився на чемну квітку, стулив до купи крильця, розправив вусяки, примружив очі. Жовтушник залишився незворушним; гостинний, але надто вже неграйливий господар. Метелик образився: «Гей, друже, ти надто зазнайкуватий. Покидаю тебе!..». І, сміючись, полетів далі. Конвалії він взагалі не терпів, політав над ними, аби лише подратувати їх. Коли бачить – братки дикі. Йому ставало зле лише при згадці про їх назву...

День минав, сонце хилилося до заходу; повіяло прохолодою.

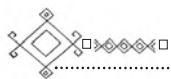
Метелик направився до жоржин. Випнувшись на високих стеблах, квіти нетямуще дивилися на нього. «Високі й дурні!» – гукнув їм гульвіса і, піднявшись вгору, почав шукати троянди. Уздрів. Легенько спустився і з витонченою ввічливістю почав кланятися кожній троянді: «Райські квіти, королівські квіти, квіти...». Так, повертаючись то вліво, то вправо,

розсипаючись компліментами, метелик дряпнув крильце об трояндовий шип. В одну мить він рвонув звідти, не озираючись. Пролітаючи повз тюльпани, навіть не глянув на них; дорогою підморгнув своїй давній подрузі польовій березці, поглузував зі старого зів'ялого півника. Від нарцисів залишились тільки стебла, а на кущі бузку – зелене листя. А він – далі й далі. На льоту зірвав поцілунок у цикорію, який невідомо як потрапив сюди і нагадав йому про поле: «Що не кажи, а в полі найкраще. Хоч і в саду...». Раптом у віддаленому кутку саду вгледів якусь незвичайну, невідому йому квітку. Поспішив до неї. Але раптом йому здалося, що він сліпне. Він навіть не усвідомив, що почало смеркати. Через якусь мить метелик уже не бачив нічого. Ніч захопила його в дорозі.

Метелик уже не міг летіти далі та шукати гарної квітки. Він навмання опустився на сухий будяк, де змушений був переночувати, і незадоволено пробуркотів: «О, Боже, чому так швидко настала ніч!...».

З румунської переклала Ірина Мойсей

Петре ІСПИРЕСКУ

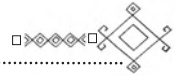
ФЕЯ ГІР

Жив-був колись дуже хоробрий цар. А ще він був настільки мудрим та справедливим, що всі навколишні царі просили в нього поради. Коли між ними виникала якась сварка, вони спочатку йшли до цього царя на суд. Як він вирішував, так вони й робили, бо був він суддею справедливим та миролюбним. Коли вже старість була не за горами, подарував йому Господь сина. Неможливо передати словами радість царя, коли він побачив, що в нього народився спадкоємець. Усі сусідні царі надіслали йому дарунки. Вони не менше нього раділи, що в їхнього сусіда, який допомагав їм своїми корисними порадами та повчаннями, з'явився син.

Коли той підріс, цар віддав його до науки. Хлопець був настільки старанним, що вчителі дивувалися, як швидко він учився. Те, що інші діти вивчали за рік, він вивчав усього за тиждень. Дійшло до того, що вчителі вже не мали чому його навчати. Тож його батько розіслав царського листа відомим філософам, щоб ті прийшли й просвітили його сина своїми вченнями.

При дворі того царя був відомий на той час мисливець. Тож поки з'їдуться відомі філософи, цар віддав свого сина до цього мисливця, щоб той навчив його своєму ремеслу.

Як поз'їжджалися філософи, то він навчився і від них — без ліку. Його батько був на сьомому небі від щастя, коли

бачив, що його син буде найбільш ученим серед усіх інших царських синів. Він тішився ним і все не міг натішитися. А той підростав і ставав усе розумнішим і вродливішим. У всьому його царстві та в царствах його сусідів-царів тільки й мови було, що про мудрість і вроду цього царського сина.

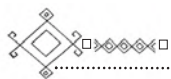
Ще тільки-но пробилися в нього вуса, а вже почалися сипатися листи від різних царів з пропозиціями видати своїх дочок за царевича. Але він не хотів одружуватися таким молодим.

Одного дня, йдучи на полювання, він побачив горлицю, яка все підстрибувала поперед нього. Йому було шкода в неї стріляти. Він шукав великої здобичі, бо не боявся небезпеки, адже був умілим і хоробрим мисливцем. Бачачи, що та все стрибає й стрибає поперед нього, він врешті-решт натягнув лук і пустив стрілу. Яким же було його здивування, коли побачив, що він, такий добрий мисливець, не застрелив її, а лише трохи поранив у крило. А поранена птаха подалася та й зникла з його очей. Як щезла горлиця, то він відчув, не відомо як і чому, як його серце закалатало.

Повернувшись додому, він ставав усе сумнішим. Цар побачив, що з сином щось негаразд, та й запитав у нього, що сталося. Але той відповів, що все добре.

А та горлиця була Фея Гір, яка закохалася в його вроду. Вона не хотіла показувати йому свою людську подобу і тому перетворилася на горлицю і все стрибала поперед нього. Вона не знала, як їй зробити, як їй вчинити, щоб ближче познайомитися з царським сином.

Через декілька днів після повернення царського сина з полювання одна бідна жінка прийшла до царського двору найнятися служницею, а оскільки саме потрібна була пташниця, то її і взяли.

Чутки про чистоту й добрий догляд за курми та всіма іншими птахами в царських курниках швидко рознеслись. Цариця була така задоволена, що кожного дня вихваляла перед царем відвагу цієї молодії, але бідної жінки. Вона почала думати про те, як її винагородити. Царський син, почувши стільки гарних слів про пташницю, теж захотів її побачити. Одного разу, коли цариця пішла подивитися на курей і оглянути курники, з нею пішов і він.

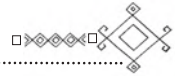
Побачивши царського сина, пташниця звела на нього такий лагідний і сповнений любові й смирення погляд, що царський син аж зніяковів, але не подав виду. Він відчув, як горять його щоки, як його обдало холодним потом, а серце калатає, ніби ось-ось вискочить із грудей. Він не міг зрозуміти, що це з ним коїться. Опустивши очі й не вимовивши ні слова, він повернувся додому.

Увесь царський двір почав вихваляти цю пташницю за її працьовитість і охайність. До всіх слуг вона ставилася з ввічливістю і ніхто не насмілювався над нею пожартувати, бо вона не давала їм для цього приводу.

Одного разу син сусідського царя одружувався і запросив на своє весілля і цього царя з усім його двором. Цар з великою радістю поїхав на те весілля і взяв із собою й царицю та свого сина.

У день вінчання царського сина, на весілля до якого поїхав і цар із царевичем, пташниця також попросила у наглядача відпустити її на прогулянку. Наглядач, сміючись, відповів: «Потрібна тобі прогулянка, як корові сідло». Але дозволив піти. Вона проковтнула кепкування і, нічого не сказавши, пішла.

Цар був украй веселим, бо бачив, що з-поміж стількох царських та боярських синів його син вирізнявся кмітливістю,

красою та мудрістю. Усі царські дочки хотіли б танцювати біля нього в гóрі*. Коли це раптом на весілля прийшла дівчина, одягнена так розкішно, як жодна з царських дочок.

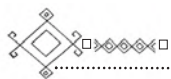
Її майстерно заплетені коси спускалися по спині й торкалися стегон, а сама вона була такої гарної статі, що погляди всіх були приковані до неї. Як тільки вона прийшла, так відразу й стала біля царського сина і тільки біля нього й танцювала до самого вечора.

Вони говорили, сміялися, розповідали і те, і се, але нишком, бо соромно було царському сину сміятися й говорити при батькові. А всі інші царські сини штовхали один одного ліктями, бо вони помітили, що незнайомка танцювала тільки поряд із ним.

Царський син став сам не свій. Він дивувався змінам, які відчував у собі, але не наважувався нікому про це сказати. Він надумав, що коли буде танцювати останню гóру*, то запитає незнайомку, хто вона, звідки прийшла, чи заміжня. І якщо в неї немає чоловіка, то попросить її стати йому дружиною. Та вона зникла, мов ранковий туман.

Царського сина як громом уразило. Він повернувся додому, але його думки линули все до неї. Батько, бачачи його замисленим і засмученим, не знав, що зробити, щоб хоч трішки його розрадити. Коли це його запросили на інше царське весілля, куди він і подався з царівною та їхнім сином.

Як і на попередньому весіллі, царський син танцював з тією ж невідомою і вродливою дівчиною, яка прийшла й на це весілля і стала в гóрі біля нього. Після багатьох розпитувань він дізнався, що вона саме з тих країв, що й царство його батька. Лиш того вона не сказала, що живе саме в них. Тоді царський син пообіцяв відвезти її додому, раз вона одна, і та

погодились. Але якраз тоді, коли весілля мало закінчитися, її як вітром здуло від нього в гору.

Коли цар і його сім'я повернулися додому, їхній син почав танути на очах і ніхто не знав, чому. Хоча й ходили чутки, ніби царський син закохався у фею, але він оправдовувався перед батьком, що нічого подібного. Поприходили всі цілителі й астрологи, та ніхто не міг угадати, від якої хвороби той страждає. Один із них запідозрив, що йому поробили.

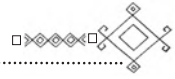
Згодом царя запросили на інше царське весілля, та він не хотів іти, бо не до радощів було йому, адже його серце було сповнене турботою про свого сина. Але бачачи, що його син так наполягає, він виконав його волю. А сам наказав своїм вірним слугам приготувати кілька казанів зі смолою, зварити її в день весілля, а коли настане вечір, покрити тою смолою дорогу. Влаштувавши все це, він поїхав на весілля.

Як тільки почалася гора, невідома красуня з'явилася нізвідки і знову стала до танцю біля царевича.

Цього разу вона була ще гарніше причепурена і так гарно вбрана, що й очей не відведеш. Танцював царський син і дивився на неї – не міг надивитися. І цього разу він розпитував її, а вона відповідала йому з недомовками. Вона й цього разу пообіцяла, що дозволить відвезти її додому.

Коли ж увечері настав час останньої гори, вона знову зникла від нього.

Не можна передати, як сильно зажурився царевич. Він зліг і ніхто не міг йому допомогти. Його батько віддав би хтозна скільки тому, хто зцілив би його дитину. Коли це прийшли його вірні слуги з черевичком. Загадкова назнайомка, зав'язнувши в смолі, воліла краще залишити свій черевичок, ніж бути викритою.

Тоді царський син послав своїх вірних слуг від хати до хати приміряти всім той черевичок. А та, якій він прийдеться, стане йому дружиною. І його батько погодився з цим рішенням. Тож вірні слуги обійшли все царство, приміряли черевичок усім жінкам, але жодній він не прийшовся.

Дізнавшись про це, царському сину стало ще гірше. Тоді він наказав, щоб приміряли й жінки з царського двору. Жодній з них він не підійшов. Не залишилося нікого, окрім пташниці, про яку забули. Але цариця згадала про неї й наказала їй примірити той черевичок. Коли вона всунула в нього свою ніжку, він прийшовся їй, як вилитий. Та вона почала заперечувати й віднікуватися, що то не її черевичок. Почувши це, царський син наказав привести її до нього, а щойно побачив, скрикнув:

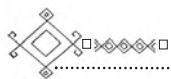
— Це вона, мамо.

Вона спочатку заперечувала, але не встояла перед благаннями царя, цариці та їхнього сина й нарешті зізналася, що вона є власницею того черевичка.

Після цього вона розповіла йому, що вона є феєю-чарівницею і що закохалася в нього відтоді, як побачила на тому полюванні, коли він поранив горлицю, і що тією горлицею була вона. А не показувалася йому у своїй людській подобі, бо якщо візьме собі в чоловіки звичайну людину, вся її сила пропаде. Ще вона зізналася, що найнялася до них пташницею для того, щоб частіше його бачити, і все, що вона робила, було лише заради любові до нього.

Потім вона вийшла на сходи, тричі плеснула в долоні і відразу ж з'явилася колісниця без коней. Вона взяла з неї своє дорогоцінне придане, а потім, заливаючись слізьми, обернулася і сказала до царського сина:

— Дивись, заради твоєї любові я відрікаюся від своєї чарівної сили. Тільки люби й ти мене, як люблю тебе я.

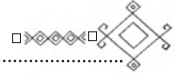

Вона відпустила колісницю й залишилася біля царського сина, який за короткий час одужав. Потім вони зіграли царське весілля, а після смерті його батька залишилися на царському троні, де царюють і донині, якщо не повмирали.

**góra – румунський народний танець з повільним ритмом, у якому учасники беруться за руки, утворюючи замкнуте коло.*

З румунської переклали Михаєла Гербіл та Людмила Дорош

Еміль ГИРЛЯНУ

Боягуз

Зима. Ніч чарівна, як у казці: цукрові дерева, кришталеве поле, дзеркальний ставок. І на додаток, на гігантському канделябрі неба запалюються один за одним вогники, наче в безмежній танцювальній залі. Жителі безлюдної глуші впиваються цією чарівністю: птахи літають, наче вдень; вовк у чагарнику спочиває, чи тільки прикидається, що спочиває, а насправді пильно виглядає здобич? Лисиця стоїть біля своєї нори й ніяк не зважується йти на полювання. Білка, наче шалена, скакає з гілки на гілку й хаотичною стрілою пронизує ліс. А зайцю кортить погратись. Помаленьку, прислухаючись, придивляючись, він обережно випірнув з-під кущів і, побачивши блискуче поле, вкрите ковдрою снігу, почав радісно стрибати.

«Може, сьогодні я знайду якогось друга», – сказав сам собі зайчик.

А в думці відповів: «Може, знайдеш друга...»

І далі, скік-скок, весело стрибає зайчик.

«А, може, зустріну подругу».

А в думці: «Може, й подругу зустрінеш...»

І так, стрибаючи, зайчик розмовляє сам з собою:

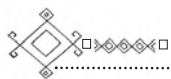
«...Як світло, хоч і місяць ще не зійшов».

«Місяць ще не зійшов...»

«Але скоро зійде».

«...Зійде».

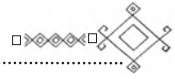

Так стрибаючи вздовж видолінку, зайчик втомився і зупинився відпочити. У той час за його спиною почав підніматися над обрієм білий, мов диск з льоду, місяць. Зірки вмиють зблідли, ліс, дерева, комиш роздягнулися, шпурнувши додолу тіні. А зайчик закам'янів зі страху: прямо перед ним на снігу простягалася якась потвора з двома великими рогами. Він зазмер, скований жахом, а вже через мить пустився, мов стріла з лука, шалено бігти, спіткнувся на схилі й покотився білим м'ячиком, наче сніжка, шпурнута якимось пустуном. Так він біг, котився, знову біг і знову котився, поки не опинився аж в долині. А далі вихором помчав, навскіс пересікаючи поле. Спинився лише в сухому комиші, який обвивав озеро, і там зіщулювся, заплющивши очі..., щоб більше не бачити своєї тіні!

З румунської переклала Ірина Мойсей

Еміль ГИРЛЯНУ

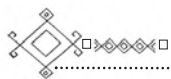
ОРЕЛ

Він раптово зринув із темного, вологого провалля між високими скелями. Бажаючи світла, цього ранку, скупаного в сонячному промінні, розпростер крила, наче прапори, над старими ялинами. Стрімкою стрілою злетів угору, розтинаючи ранкову прохолоду, і там, у запаморочливій вишині, завис, колишучись у повітрі й впиваючись польотом. Нахилив голову й глянув униз. На гладких полях – села, розкидані, наче зернини, поблискують, як камінці, відшліфовані річковою водою. Людей не видно. Під ним, над ним, довкола нього – жодної живої істоти. Йому здалося, що цей прекрасний, чарівний світ, де весни стеляться квітковими килимами, належить йому, тільки йому. Змахнувши крилами, зробив велике коло, піднімаючись та опускаючись у повітрі. Потім йому ввиділося, буцімто нижче щось літає, щось дрібне, надто незначне, щоб піднятися до нього увись. Він метнувся і міцним, готовим терзати дзьобом, зловив пір'їну, яка випала з його власного крила. Піднявся з нею вгору і випустив, спостерігаючи блискучими очима за плавним падінням пір'їни, яка колись допомагала йому злітати увись.

Потім полинув над горами. Жоден шелест вітру, жоден шум води не долинав так високо.

І так літав до полудня, з відкритим дьобом, ковтаючи повітря, голосно скрикуючи і пильно вдивляючись увсебіч своїми очима-іскринками.

Втомився. Опустився легко і присів на вершину скелістого шпилю, який стрімко випнувся із вкритої товстим покривалом гірського моху гори. Завмер і, здавалось, перетворився на камінь, став продовженням скелі, гострою вершиною, закам'янілою споконвіків.

Потім опустив голову, глянув униз: у глибині, в темряві ущелини, наче висіченої мечем казкового змія, звивався, виблискуючи сріблом, струмочок.

Йому захотілося відчутти солодку прохолоду звивистого струмка. Він зірвався з місця, кинувся у глиб провалля і пірнув у воду. Холодні краплі вкрили його, наче дорогоцінне каміння, а він, витягнувши шию, пив довго і спрагло. Потім знову злетів угору і, опустившись на ребро скали, розпростерши до сонця крила, заплющив очі.

Задрімав...

Подихи вітру вкутували його своїми хвилями. Він майже пробудився, крізь заплющені повіки скоріше відчув, ніж побачив, чарівний вогонь, який палав уздовж всього горизонту. Підвівся. Далеко, в кровавих хмарах заходило сонце. Здавалось, гори палали, небо горіло.

Він злетів, поспішаючи до гнізда.

Наблизившись, почав опускатись все нижче й нижче над горою, над ялиновим лісом. Такий же природний спокій повсюди. Ще трішки, уже видно провалля, в яке йому треба опускатися, коли враз глуху тишу аж до глибини пронизує вистріл. Заніміле крило опустилося... Кілька разів перекинувся в повітрі, відчуває, як гаряча куля, наче жарина, пропалює тіло. Він ще пробує зібрати усі сили, пробує летіти, але, здається, гори під ним провалюються. Крило ще якийсь час простягнуте, але потім, мокре од крові, безвільно звисає вздовж тіла. Падає поміж ялинами. На якусь мить свіжість прохолоди оживляє

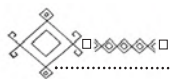
його, він знову пробує розпростерти крила і чіпляється за гілку. Глянув униз. Прямо під ним, притулившись до стовбура ялини, лежить козуля і спокійно дивиться перед себе.

Орел відчуває, що гине, відчуває, як сили покидають його. Його охоплює дика ненависть, здається, що бажає, аби весь світ згинув разом з ним, йому шкода, з останніх сил він кидається на козулю і встромлює пазурі в її чисте вологе око.

І коли козуля, ошелешена переляком і біллю, обтрушується і втікає, птиця падає мертва, зі стиснутими пазурами і відкритими очима.

З румунської переклала Ірина Мойсей

Александр МІТРУ

ВОВК-МИСЛИВЕЦЬ

Вовк багато чого зробив у своєму житті: ловив всіляких тварин та їв їх. Не нехтував і людьми. Він багато накоїв... І всі боялися його.

Але настає час, коли молодість покидає тебе. Зуби випадають, погляд затуманюється, ноги ніби тремтять. Не можеш їсти абищо.

А в лісі, дорогі мої, не так, як між людьми, немає кому допомогти тобі на старість, у нужді. І в ті часи, коли настає старість, ніяке м'ясо вже не добре для ослаблених зубів, окрім м'яса зайця.

От вовк, такий же зарозумілий, яким ми його знаємо, пішов до царя лісу, до ведмедя. Ведмідь був теж старий. І йому б не завадило м'якенького м'яса.

Пішов той до ведмедя, прокашлявся, закинув голову і заревів – трохи захрипло, правда, – але таки впорався.

– Ваша Величність, – сказав він, – заєць Томіце зі своїми братами лише шкодять лісу. Гризуть коріння, гілки, почнуть падати дерева. Дозвольте мені розпочати війну із зайцями, знищити їх... і... (шепнув йому на вухо) половину м'яса дарую вам!

Почувши про м'ясо, ведмідь збадьорився:

– Це правда! – пробурмотів ведмідь. – Лише шкодить. Томіце набагато гірший за будь-якого звіра. Знищ його! І... (теж пошепки) половина м'яса буде моєю...

Та й потисли лапи...

Знайшов вовк, не знаю звідки, лук та багато стріл, мисливський ріг, взяв із собою й трьох лисиць (прив'язаних так, як мисливці тримають собак), повну торбину їжі та повну пляшку вина.

Він сильно затрубив у ріг і пішов...

Зустрів лісника.

— Куди ти йдеш, вовче?

— Йду на полювання!.. Хочу вбити всіх зайців, а тобі віддам їхні хутра...

— Якщо поженешся за багатьма зайцями, то не спіймаєш жодного! — сказав йому чоловік. — А чому ти трубиш у ріг?

— Щоб зайці знали, що я йду, і щоб боялися... — Якщо кіт має дзвіночки, то не спіймає мишей! — додав ще чоловік. — А потім, на полювання, як будь-куди, не з лопатою треба, а з розумом... А лисиці чому з тобою, навіщо ти їх узяв?

— Вони мої пси, мисливські пси! — відповів вовк.

Пішов собі вовк далі. Звідси стрибне заєць... звідти ще один...

Вовк побіг то в один бік, то в інший. Дивиться косо, як зайці вистрибують то спереду, то ззаду...

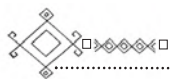
І змусили вони його попобігати; обдурювали його, сміялися над ним цілі дні й тижні, що врешті-решт вовк упав знесилений, писком у землю...

І лисиці попадали поруч із ним.

Побачивши знесилених від утоми вовка і лисиць одне біля одного, напали Томіце та зайці на торбину, поз'їдали все, що там було, і випили вино з пляшки.

Вовк пролежав так довгий час. Коли прийшов до тями, важко підвівся і рушив додому. Він же далеко віддалився від

нього і його чекала довга дорога. Йшов він день, йшов тиж-
день. І знову зустрівся з лісником.

– Звідки ти йдеш, вовче? – спитав його.

– Йду з полювання!

– А де заячі хутра? У торбині?

– Зайці поїли й те, що я мав...

– А у пляшці ще є вино?

– У мене немає й простої водиці.

– А де твої мисливські собаки?

– Я поїв їх усіх!

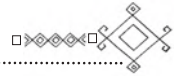
(Від голоду він поїв лисиць дорогою!..)

Лісник почав сміятися. А вовк пішов додому з нагнутою
головою.

Мораль:

*Не діли шкуру невбитого ведмедя. І не всі ті мисливці,
що в ріг сурмлять.*

З румунської переклали Михаєла Гербіл та Людмила Дорош

Еміль ГИРЛЯНУ

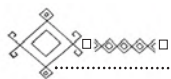
НІЧНА ПТИЦЯ

Такого задушливого дня ще не давав Бог цій землі. Покоробилася кора дерев, поморщились сухі листочки, зів'яла трава, земля стала попелом. Висохли джерельця, а ставків – і сліду не залишилося. Де-не-де видніється смужка води, наче слід сльози на обличчі, змороженому хворобою. Легіони лісових жителів бродять з висолопленими язиками у пошуках води, щоб втамувати спрагу. Деякі з них подалися вгору, до засніжених вершин, де води ніколи не бракувало.

Навіть вічно заспана сова, тоді ще денна птиця, – із скуйовдженою головою, розтріпаним пір'ям, наче вітер безперестанку дме їй у груди, із надто великими, ніби позиченими від когось іншого очима, – незважаючи на свою незграбність і на те, що ще ніразу досі не розпростерла крила в польоті, розім'ялась і, як й інші лісові жителі, подалася в пошуки джерельця чи струмочка, де можна було б утамувати спрагу бодай краплиною води. Вона ніколи не була птицею рухливою, жвавою, тому спочатку розминала крила, перелітаючи з дерева на дерево, потім від однієї поляни до іншої, поки нарешті добилася до сусіднього лісу. Там і захопила її ніч, стемніло. Вмостилася вона на гілці дерева, щоб переночувати, та, дочекавшись світла дня, продовжувати пошуки. Нічна прохолода трохи відживила її.

Дрімаючи так, опустивши голову, якраз під гілкою, на якій сиділа, сова побачила, як щось поблискує. «Що б воно

могло бути? – подумала. – Очі дикого кота? Ні, блискітка одна, а в кота двоє очей. Тоді?..». Злетіла вниз, і яким же було її здивування, коли відчула під лапками вологу землю. Колись тут весело дзюркотіла вода, але зараз із джерельця скапувала лише одна краплинка за ніч, яку Всевишній беріг для солов'я. Ця краплинка блистіла, як золота монетка, бо, щоб соловей міг віднайти її, Господь направляв на неї світло однієї зірки. Стояла сова біля краплинки, думала, але так і не змогла зрозуміти, чому та так світиться. Згодом вирішила, що це день забув тут трішки світла. Птицю мучила спрага і вона одним духом висьорбнула краплину. І світельце пропало, все довкола вкрилося густою темрявою, бо не було вже краплинки, в якій могло б відбиватися світло зірки. Сова дуже здивувалася: «Куди ж поділося світло, невже я його випила разом із краплиною води?». Потім злетіла знову на гілку, продовжуючи й далі розмірковувати над пропажею світельця, і врешті вирішила: «Якщо я випила світло, то, значить, і я тепер свічуся. Може це сам Господь послав мені дар, щоб скрасити темні ночі. Значить мені присуджено вести нічний спосіб життя...».

Від тоді вона трішки-потрошки почала бачити в темряві. І до сьогодні сова впевнена, що бачить вночі завдяки тому, що сама світиться.

А, може, це кара Господня, за те, що вона випила краплину води, яка була призначена для солов'я.

З румунської переклала Ірина Мойсей

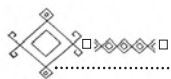
Еміль ГИРЛЯНУ

Козуля

На густому моху, теплому, наче хутро землі, лежить козуля із своїм малятком. Козеня простягнуло голову з маленьким, оксамитовим, мокрим носиком на спину своєї мами й ніжить із заплющеними очима. Козуля лиже його, і її тонкий язик м'яко погладжує ніжну, шовковисту шерсть козеняти. Мама дивиться на своє маля і в її душі спалахує почуття жалю до тендітної істоти, якій вона дала життя, яку годувала своїм молоком, але з якою їй треба розлучитися, таки сьогодні, бо час починати козеняті самостійне життя час, але... І так, сумно споглядаючи своє маля, з грудей козулі вирвався болючий клік зітхання; козеня відкрило очі. Козуля набирається мужності, зривається на ноги і мчить до скель, які видніються в далині, де збирається залишити своє козеня. Там, вгорі, воно буде захищене і від люті вовка, і від хитрощів мисливців, бо по лезах скель над глибокими проваллями тільки вони, гірські кози, наважуються скакати. Там вона знатиме, що її козеня в безпеці. Але, молодчина, тримається позаду, лише перед запаморочливими стрибками затримується на мить, наче б нюхало глибину прірви, потім звивається стрілою і, весело мекаючи, продовжує мчати на тонких, наче стеблини, ногах.

Але тепер треба спускатися, перетнути ліс, щоб потім знову піднятися до гострих вершин. Козуля спиняє біг, йде по-

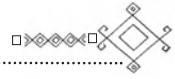
вільно, насторожено. Переходить галявину за галявиною, потім проходить під куполом листя, по глибокому яру в густій зелені, аж до темного, мов пекло, серця лісу.

Так вони йшли довго, поки вибилися на галявину. Зрадівши світлу, козеня метнулось вперед. Але в цей момент козуля зупиняється, наче передчуваючи щось, принохується. Прямо перед нею, з-під густого гілля ялини, горять ненаситні вовчі очі. Ще один стрибок, і козеня буде розтерзане. Тоді козуля мекнула глибоко, болісно, так вона ще не кричала ніколи, і одним стрибком опинилася на галявині. Вовк, побачивши більшу жертву, забув про козеня, і кинувся на неї...

Козуля закривавлена упала на землю під гострими іклами хижака, повернувши голову вбік козеняти. І лише побачивши, як воно, перелякане, зникло в гущавині лісу, відчула біль, а її очі затягнула пелена смерті.

З румунської переклала Ірина Мойсей

Мірча СИНТІМБРЯНУ

МАТИ

Жила колись молода й гарна мати. Що мені ще сказати вам про неї, щоб ви краще уявили її? Вона, діти, була схожою на кожну з ваших матерів. Була настільки схожою, що те, що я вам розкажу, навіть не можна вважати казкою. Або, якщо хочете, це історія будь-якої матері. Її діти багато чого в ній не помічали. Ні того, що вона молода й вродлива, ні того, що іноді вона втомлена й задумана, ані того, що часто вона весела й щаслива, мов дитина.

Вона була матір'ю...

Одного було неможливо не помітити. Мати завжди могла обійтися без чогось свого. Вона, зі всіх хатніх, найрідше промовляла слово: «Мое». Вона могла взагалі не промовляти його. Та все-таки не змогла б. Оскільки промовляла ці слова щодня, але казала їх так, як будь-яка мати:

– Мій синок, моя донечка, мої діти...

Мати, яка могла б відмовитися від усього на світі, ніколи не відмовилася б із гордістю казати: «Моя дитина».

Однак, іноді ці слова вона вимовляла здавлено, ледве-ледь...

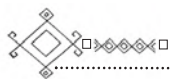
– Хто забруднив стіни хати?

– Мій син, – відповідала мати, опустивши голову.

– Яка заплямована сукенка... Чия ти, дівчинко?

– Це моя донечка, – казала засоромлена мати.

– Хто це так голосно кричить?

– Мої діти – сказала вона, ніби з плачем у голосі, ледве чутно. Сама вона, здавалосьь, раптово старіла, ніби вже й не була молодого й гарною.

Але часто промовляла ці слова чітко, показово, коли, наприклад, її запитували:

– Хто ця старанна дитина?

– Мій син, – відповідала мама, і її очі сяяли.

– Як гарно говорить ця маленька. Хто вона?

– Моя донечка, – сказала щаслива мати.

– Які чисті ці діти! Чиї вони?

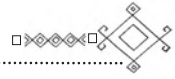
– Це мої діти, – говорила мама, і в її голосі відчувалася гордість, її обличчя ясніло, а вона відразу виглядала молодого й красивою, наче фея.

І час минув, діти підросли, мати вже не була ані молодого, ані такою вродливою. Але ніхто цього не помічав. Тому що діти завжди старалися дати їй нагоду казати безперервно, чітко, прилюдно і з гордістю такі слова:

– Мої діти!

Це було джерелом матусиної молодості. І мати завжди виглядала молодого і вродливою!

З румунської переклали Михаєла Гербіл та Людмила Дорош

Еміль ГИРЛЯНУ

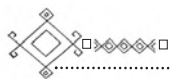
ФІЛОСОФ

Великий, чорний, як сама темінь; тільки кінчики лапок білі, наче світло дня навмисне поплямило їх. На голові з міцним високим лобом – двійко зелених очей блищать в темряві, як дві іскрини. Він – найгарніший кіт на торговиці. Але він не свідомий своєї краси, в той час, як мужності – ще й як; тому в моменти нічного пантрування, коли, вдивляючись у таріль місяця, йому здається, що бачить відображення власної мужності, відчуває, як по спині пробігає холодок і його розпиряє від гордості аж до кінчика хвоста. Живе самотньо. Вдень ховається як може і де може. Взагалі, вдень він спить, і лише в обідній час, коли пожива сама трапляє до лап, пробуджується набундючений.

Але їжа ніколи не зваблювала його. Впиватись і ковтати повітря, коли відчуваєш спрагу дурманячих висот, – це справжня пожива, але це таємниця, лише йому відома. Коли день утікає сперед лиця ночі, він вирушає, ступаючи владно і гордо, у свою нічну подорож по покрівлях усієї торговиці. Прогулюється від одного краю до іншого, бо не є йому особливо любий жоден якийсь окремий куточок. І тут так само, як і там, а його натура підбиває й далі кудинебудь блукати.

Його душа не здригається від ніяких почуттів, лише протягом тих кількох днів, коли мучить кохання. Бо кохання для

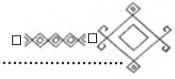

усіх – вічна мука. І ніколи не відчувається щасливішим, ніж після отих бурхливих ночей, коли, відпочиваючи, з відразую згадує про них.

Лише чарівністю ночі впивається він. Коли торговиця потопає у мертвій тиші, він пантрує її згори, з покрівлі якоїсь будівлі. І спостерігає. У своєму житті він багато бачив: і таємні побачення у куточках садів, і жалісливі благання за відкритими віконцями, і пристрасні обійми у затінках мурів, і краючі серце роставання на порогах домів. Ціла низка пристрасстей, як і тут, вгорі, у світі покрівель, тільки з тією різницею, що внизу нитка пристрасстей прялася постійно, без найменшої перерви. І на додаток спокій неба зачаровував його. Жодних турбот, жодного неспокою; він знав небо і читав його наче книгу. Він знав, коли сходить вранішня зірниця, коли налаштовує струни Ліра, коли вирушає в путь Велика Ведмедиця, а за нею дріботить Мала Ведмедиця. Він був астрономом. І звідтам, з височині, де любив сидіти, йому здавалося, що й він є частинкою того світу, що все вертиться довкола нього, все привітне, зрозуміле і таке ж мовчазне, як і він. І він був щасливим. Єдиною щасливою істотою. А коли зорі меркли і він спокійно піднімався по даху, щоб знову заховатися вночі на якомусь горищі, кіт задоволено думав, що нікому нічим не зобов'язаний, перед ніким не має жодних обов'язків, як і ніхто перед ним. І міркував: «Щастя – це не належати нікому, і щоб ніхто не належав тобі, це жити самотньо: ти і небо над тобою».

З румунської переклала Ірина Мойсей

Еміль ГИРЛЯНУ

МУЦУНАКЕ

Спекотно. Люди поховалися в прохолодних світлицях із заштореними вікнами. У повітрі зависла спекота. Земля розпечена, наче стінки печі. Ніде не чути цвірінкання пташок. Не прослизне жодна хмарка по небу. Листя пов'яло, квіти тужать за дощем, метеликам обгоріли крильця. У садку пусто, здається, нікого немає.

Але в затіненому куточку Муцунаке, хлопчик шести років, заховався, щоб його ніхто не знайшов. Він не один, тому що коли з ним його друг – він не буває самотнім. З Муцунаке Бомбонел, його песик, маленький, завбільшки з курку, білий і кучерявий, наче овечка. Тепер вони радяться. Песик сидить і невідривно дивиться в очі хлопчику, який сидить на борозні й каже:

– Спекотно, Бомбонеле! Так, що спекотно, песику?..

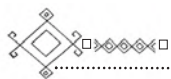
Песик виляє хвостом вліво-вправо, позіхає і гарчить. Якби він міг говорити, то сказав би: «Як же мені не буде жарко, друже, не бачиш, яке в мене хутро?»

Хлопчик простягнув руку й погладив песика.

– Мама нас не знайде, ми добре заховалися. Мама шиє.

І як це діти розуміють краще, ніж дорослі, що кажуть собаки? Муцунаке зрозумів, що маленькі, чорненькі оченята Бомбонела промовляли: «Мені не страшно, що мама нас знайде. Але я вмираю від спеки».

Саме тепер хлопчик згадав, що взяв щось із дому, з шухляди. Він пошукав у кишені й через мить у його руці щось заблищало під сонячним промінцем, який просковзнув поміж листям; це були ножиці.

– Нічого, Бомбонеле! Буде і тобі прохолодніше, ходи сюди, ближче до мене.

Звівши брови, закусивши нижню губу, Муцунаке узяв песика за шию, провів рукою, наче гребінцем, і відтяв спершу пасмо шерсті з лоба.

– Ось та-а-ак!.. Будеш красенем!..

Потім підстриг йому потилицю, далі спину, хвоста і лапки. Шерсть розсипалася по землі. Песик уже почувався краще. Як виблискували ножиці, так і його очі виблискували радістю.

– Ось так! Будеш гарним... Але не кажи мамі!..

І в цей момент десь поблизу пролунав мамин голос:

– Муцунаке! Муцунаке!..

Потім настала тиша. Хлопчик закам'янів з ножицями в руці. Песик підняв голову, нашорошив вуха і, повівши мордочкою проти вітру, в бік, до алеї, звідки линув голос, приготувався, здавалось, захищати свого доброчинця. А щоб виглядати страшнішим псом, ніж був насправді, коротко гавкнув.

Гілки відхилились. Мама Муцунаке завмерла на місці, мов закам'яніла.

– Боже мій, хто так спотворив Бомбонела?!

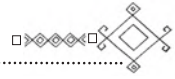
Глянула вниз:

– Ти взяв ножиці? А я їх шукаю уже годину!.. Де ти їх узяв, демоне?

Муцунаке підвівся, опустив голову й мовчав.

– Скажи, де ти узяв ножиці?

Хлопчик ледве промимрив:

– Ніде...

Бомбонел знову загарчав, щоб підтвердити сказане своїм другом. Але мама йому не повірила. Вона хотіла ще дужче висварити хлопчика, але вигляд Бомбонела розсмішив її. Стримуючи сміх, вона уже лагідно запитала сина:

– Муцунаке, курчатко моє, де ти узяв ножиці? Я хочу, щоб ти сказав мені правду.

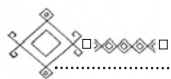
Муцунаке трохи подумав, потім скривився і крізь сльози відповів:

– Я їх знайшов... на вулиці і взяв, бо вони, бідолахи, плакали і просили: візьми нас, хлопчику, бо ми загубилися.

Муцунаке потер кулачками очі й розплакався ще дужче, мама обняла його і, сміючись, розцілувала, а Бомбонел радісно гавкав коло них.

З румунської переклала Ірина Мойсей

Йон КРЯНГЕ

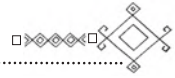
ЗА ЧЕРЕШНЯМИ

Одного разу влітку, незадовго до Зелених свят, я прокрадаюся з хати і йду серед білого дня до вуйка Васіле, старшого брата мого батька, красти черешні; бо тільки в нього та ще деś у кількох місцях у селі була рання черешня, яка дозрівала близько Зеленої неділі. І я роздумую, як то зробити, щоб мене не впіймали. Спочатку я заходжу до нього в хату і вдаю, що кличу Йона скупатися в річці.

– Йона немає вдома, – сказала тітка Маріоара, – поїхав привезти сукманів із твоїм вуйком Васіле до чесалки в Кодрень, що біля фортеці.

Хочу вам сказати, що в Хумулештях прядуть і дівчата й хлопці, і жінки й чоловіки; і робиться там багато сувоїв: і чорного, і чорного з білим, різноякісного сукна, яке продають і шматками, і вже шитими. І продають все там же, на місці, вірменським купцям, що приїжджають навмисне з інших міст: з Фокшаню, Бакеу, Романа, Тиргу-Фрумос та звідусіль, а також спродують на ярмарках повсюди.

Переважно з того живуть хумулештяни, безземельні селяни, а ще з торгівлі худобою: коровами, конями, свинями, вівцями, сиром, вовною, олією, сіллю та кукурудзяним борошном; великими сукманами, наколінниками і сердаками, ногамицями та гачами, сорочками, ряднами, і уквітчаними фартухами; вишуканими рушниками з шовку та іншими речами, які вони при-

возили на ярмарок у понеділок або в четвер до жіночих монастирів, бо черницям не зручно ходити на ярмарки.

– Тоді бувайте здорові, тітко Маріоаро! Шкода, що брата Йона немає вдома, бо дуже мені б хотілося піти разом купатися... – а в самого на думці: «А добре я втрапив, добре, що їх немає вдома; і якби й не прийшли скоро – було б іще краще!...».

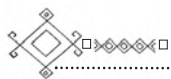
І я похапцем цілую руку тітці, прощаючись із нею, як чемний хлопець, і виходжу з хати, вдаючи, що йду купатися, а сам прокрадаюся, кудюю можу, й нарешті опиняюся на черешні й починаю хапати черешні й сунути за пазуху: і зелені, і стиглі, які траплялися. Заглиблений у свою справу, намагаючись швидко з нею впоратися, я раптом угледів тітку Маріоару, яка чекала мене під черешнею з лозиною в руці.

– Так ось, чорте, де твоє купання? – сказала вона, витріщивши на мене очі. – Злазь донизу, розбійнику, я тебе провчу!

Але як спуститися, коли внизу чекає загибель? Побачивши, що я не злажу, вона жбурнула в мене два-три рази грудками, але не влучила. Тоді почала лізти вгору на черешню, приказуючи: «Почекай, негіднику, зараз Маріоара тобі дасть!...». Тоді я швиденько перелажу на гілку, ближчу до краю, і – стриб! – у коноплі, що розкинулися далі від черешні й були зеленими й високими до пояса. А збожеволіла тітка Маріоара – за мною, а я дав драла, як заєць, через коноплі. Вона за мною до паркана, що в кінці городу, який я, не маючи часу перескочити, обгинаю й подаюся назад, знову через коноплі, петляючи, як заєць. А вона далі за мною аж до огорожі, де мені знову було важко перестрибнути; по боках знову паркан, а загребуша тітка ніяк не відставала від мене!

Ледь не упіймала! І я біг, і вона бігла, і я біг, і вона бігла, аж поки ми не витолочили всю коноплю; бо, щоб не збрехати, її було десь десять-дванадцять прежін*, гарної й густої, як

щітка, від якої нічого не залишилося. А після цього славного дійства тітка, не знаю як, чи то заплуталася в коноплях, чи перечепилася через щось, звалилася на землю.

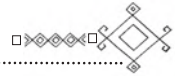
Тоді я, швидко крутнувшись на одній нозі, роблю ще близько двох чималеньких стрибків, перекидаюся через паркан, ніби й не торкнувшись його, і зникаю, подаючись додому, і поводжусь у цей день, як шовковий. Але пізніше того ж вечора вуйко Васіле із приставом і сторожем звуть батька до воріт, розказують йому про випадок і кличуть встановити збитки за коноплі та черешні. Правду кажучи, і вуйко Васіле був також скупердяєм та скнарою, як і тітка Маріоара. Як то кажуть: «Одного поля ягода».

Та даремно я розпускаю язика: яке кому діло до людської праці? Шкоду вдіяно, тож винуватець повинен заплатити. Як кажуть: «Не багатий платить, а винний». Так і мій батько: віддав за мене пеню та й будьте здорові! І коли він повернувся звідти, засоромлений, то дав мені доброї прочуханки, приказуючи:

– На! Об'їжся черешнями! Відтепер знай, що ти втратив мою довіру, шибенику! Багато ще збитків прийдеться мені сплатити через тебе?

Тож отак із черешнями; сповнилися дослівно слова бідної матері: «Бог не допомагає тому, хто займається крадіжками». Та яка користь від покаяння після смерті? А мій сором куди діти? Як тепер дивитися в очі тітці Маріоарі, вуйкові Васіле, двоюрідному брату Йону і навіть сільським хлопцям і дівчатам? Особливо в неділю в церкві, на гуляннях, де є нагода придивитися, і на купанні в Чиєрул Кукулуй, де були сходи́ни хлопців і дівчат, що приглядалися один до одного на роботі цілий тиждень.

Та менше з тим... Слава про те, що я зробив, швидко рознеслась, тож від сорому я не міг показатись людям на очі;

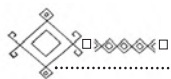
і саме тепер, коли в нашому селі піросло кілька гарних дівчат і моє серце починало тьохкати. Як то кажуть:

- Гей, Йоне, до вподоби тобі дівчата?
- До вподоби!
- А ти їм?
- І вони мені!..

Та що поробиш?.. Пройде й це; перетреться і минеться, як і багато іншого, що трапилося зі мною в житті не за рік-другий і відразу, а упродовж кількох років і поступово. Я ж ніби й пильнував, щоб більше не втрапити в якусь халепу, але наче бісики мене підштовхували, бо наробив я тоді шкод силу-силенну.

**Прежіна – стара одиниця виміру довжини, що дорівнює приблизно 5-7 метрам.*

З румунської переклали Михаєла Гербіл та Людмила Дорош

Еміль ГИРЛЯНУ

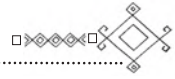
БІЙЦІ

Так уже їм, двом гарним півням, присудила доля: бути сусідами й бути ворогами. А які красені оба!

Один – чорний, аж вилискується і переливається всіма кольорами на світлі. Комірець і тінкі та м’якенькі, мов шовк, пір’їни, що звисають зі спини аж до шпорів, переливаються зеленими, наче жовч, відтінками. Крила чорні-чорнющі, як вугілля. Блискучі груди раз-по-раз спалахують сивими, сталевими смужками. Довгі пір’їни хвоста, гнучкі й вигнуті, наче луки, на мить займаються синіми блисками й одразу ж гаснуть. Лише над головою з неспокійними, мов комашки, очима задиристо звисав яскраво червоний, мов язик полум’я, гребінь.

Другий – білий. Груді білі, наче вкриті інеєм, виблискують, мов старовинне срібло; крила ніжно-білі, мов щойно випавший сніг; комірець білий, лише на кінчиках пір’їн трішки-трішки жовтуватий, наче позолочений; пишний, скуйовджений білий хвіст. А над головою з жовтими очима, мов намистинами в обрамлені повік, м’ясистий, гребінь, пишний і червоний, як гвоздика.

Вони не терплять один одного; кидали презирливі погляди один на одного крізь щілини тину; кожен намагається швидше кукуріканням сповістити схід сонця. Але досі в них ще не було можливості зустрітися в чесному поєдинку, щоб помірятися силами. Та сьогодні несподівано трапилась така довгождана нагода.

Білий півень із своїми курми вийшов погребтись на берег позаду хати. Стояв гарний весняний день. Земля була пухка, насичена соками, якими живився молодий трав'яний килим.

Тільки білий півень почав завзято гребти землю, як почув стривожене кудкудакання своїх товаришок. Він гордо підняв голову і прямо перед собою побачив чорного противника, який завмер, готовий до бою. Кури спинилися; вони зрозуміли, що зараз буде на що подивитися.

Ще мить – і вони рвонули. Зупинилися один напроти одного з натягнутими шиями, настовбурченими комірцями і розведеними крилами. Чорний стукнув шпорами, і вороги ударилися грудьми; потім швидко відскочили і, відкинувши голови назад, знову кинулися в бій, вчіпившись кігтями один в одного й шалено вдаряючи крилами.

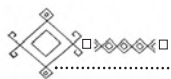
Обидва були дуже хоробрі: чорний – трішки спритніший, а білий – розсудливіший.

Знову відскочили назад з витягнутими шиями, які, здавалось, ось-ось перервуться. Наче підхоплені вихором, знову здійнялися. Злились в одну груду, намагаючись вдарити супротивника дзьобом і пошматувати пазурами. На мить роз'єдналися і знову кинулися назустріч, вискакуючи один на одного. Чорний вхопив за гребінь свого ворога гострим дзьобом; білий устромив пазурі йому в шию. Оба закривавлені, тремтячи, заціпеніли, поки біль не переміг їх. Тоді відскочили один від одного і кожен з них насторожено чекав зручного моменту, щоб нанести вирішального удару супротивнику.

Враз в обох закипіла кров, очі налилися кров'ю, і вони, мов скажені, кинулися у бій, на цей раз у бій не на життя, а на смерть.

Схопивши гострими пазурами, мов кліщами, і впившись дзьобами в тіло один одного, вони покотились по землі, потім

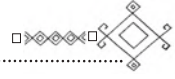
знову швидко підхопились на ноги. Розшпортана шпорами земля бризкала в різні сторони. Чорне й біле скуйовджене, вискубане пір'я змішалось в запальній бійці, а тіла бійців злилися і були схожі на якусь дивну, потріпану ураганом квітку, пелюстки якої розносить вітер.

Але їх сили вичерпалися. Жоден з них не переміг. Ще раз напружились, зчепились і роз'єднались, вкрай вимучені, стікаючи кров'ю та важко дихаючи.

Із гребеня білого півня капала кров. На грудях чорного червоніла кривава смужка, до якої прилипла біла пір'їна супротивника.

Так і стояли, а кури наблизилися до них, вдячні й горді за своїх господарів. Бійці, ще раз глянувши один на одного, наче кинувши: «До завтра!», гордовито розійшлися, кожен в оточенні своєї свити.

З румунської переклала Ірина Мойсей

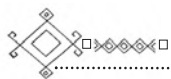

Еміль ГИРЛЯНУ

ОБІЦЯНКА

Поміж усіма істотами, які населяли цю землю, жив собі колись один чоловік. Чоловік, як і всі решта, бідолаха, якого звали просто – Іон. Такий собі бідолаха Іон. Він нічим не відрізнявся від інших людей, хоча, можна сказати, що в нього була одна особливість: він був, як то кажуть, бродяга. І справді, він не робив нічого іншого, а тільки колядував цим світом: горами й долами, лісами й полями; збирав квіти, прислухався до пташиного співу, до шепоту струмочків. Через якийсь час він уже знав усі квіти й трави, навчився шепотіти, як вода, свистіти й цвірінькати, як птахи. Так, мандруючи, він зупинявся на вулиці якогось села й починав тьохкати точно, як соловей, поки не збирався натовп навколо нього. «Як чудесно», – перешіптувалися одні. «Маестро-співак», – дивувалися інші. І так слухали його, поки він не йшов далі й не зникав з їхніх очей, наче смужка диму. Хоч зрідка, але траплялось, що якась жінка гукне на нього з порога хати й запросить до себе. Тоді й співаку перепадали якісь крихти. Але він був молодим, і нестримне бажання нести у світ радість вело його далі в дорогу.

Минули роки. Отак, рік за роком, і бідолашна молодість минається. Маестро співав ще краще, був упевнений у своїх силах, і його голосу підкорялись все вищі октави. Тепер, співаючи, він роздавав людям квіти. Люди уже знали, коли має проходити їхнім селом співець, бо він пролітав місцевостями,

наче перелітній птах, і всі зустрічали його. І так само зрідка траплялося, що чиясь рука поманить його до хати, де він міг вгамувати голод теплими стравами і спрагу – холодним вином.

Молодість... Хіба можна зрадити надії, розтратити всі сили, хіба можна вгамувати потяг до пригод. І, все ж таки, одного дня співак відчув утому, відчув, що йому потрібно присісти на узбіччі дороги й відпочити. Лише тоді до нього несподівано завітала думка, що і його життя не стоїть на місці, він зрозумів, що старіє та слабне. Дотепер він навіть не відчував дороги: молодий, жвавий, не мав поняття, що таке втома. А тепер відчув ще й голод, а село далеко-далеко. Відпочив співак, скільки відпочив, подумав собі, що подумав, і рушив до царського двору, щоб заспівати самому володарю краю і подарувати йому найрідкісніші квіти, зібрані в найглибших прірвах. Цар прийняв його, милувався чудовими співами, подивляв його хоробрість, з якою він опускався у прірви за квітами, і, помітивши кілька сивих волосин в кучерях маестро, запропонував йому, щоб той ще поспівав один рік, порадував його підлеглих, а потім щоб повернувся у двір, обіцяючи дати йому притулок, в якому він не знатиме турбот. Пішов співак задоволений і гордий собою й проспівав ще один рік. Потім повернувся до царського двору. Володар знову послухав його співи й відправив ще на рік радувати його підлеглих, а до своєї обіцянки додавив, що в місці, куди його поселить, співак сам буде господарювати над всім.

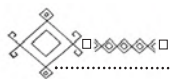
І подався знову співак у дорогу з маленькою іскринкою надії у душі. Він все йшов, йшов світом і співав. Але люди уже звикли до нього і його пісень, і наскільки не була б чудовою пісня, усі довкола думали: «Хай милуються ті, що ще не чули, а ми вже наслухалися вдосталь». Але співак мав лише одне життя. І вже жодна рука не манила його до хати, щоб нагодувати й напоїти бідолаху. Здавалось, вже й цареві не подобалось,

як він співав пісню солов'я. І обіцянка володаря, що співак матиме притулок, де сам господарюватиме над усім і не знатиме жодних турбот про завтрашній день, знову й знову відкладувалася на наступний рік...

Кожного разу йшов співак з царського двору з усе слабшою і слабшою надією у душі. І цього разу покидав маестро двір зовсім ослабленим. Ступав кілька кроків і спинявся. Важко дихав, стогнав і марно пробував заспівати. Враз він відчув, що хоче спати, хоче заснути міцно й глибоко. Зупинився, приліг, поклавши голову на камінь, і заснув... вічним сном. «Бачиш, – сказав один царський радник іншому, коли знайшли мертвого бідолаху-співця і хоронили його, – бачиш, цар дотримався обіцянки: дав йому притулок, де він не турбуватиметься завтрашнім днем і господарюватиме сам над всім». «Так воно і є», – відповів інший, втупивши погляд у могилу співака.

З румунської переклала Ірина Мойсей

Барбу Штефенеску ДЕЛАВРАНЧА

ДІДУСЬ

З акації долинає злива пахощів. Дідусь сидить на призьбі. Думає. Про що він думає? Ні про що. Рахує падаючі квіти. Дивиться в глибіню саду. Чухає голову. І знову рахує квіти, які струсив вітерець. Його сиве кучеряве волосся схоже на суцвіття білих квітів; брови, вуса, борода... на них сніжило багато нелегких років.

Тільки дідусеві очі залишились такими, як колись: добрими та ласкавами.

– Хто грюкнув ворітьми? Я думав, що розгулявся вітер... о, дідусеві коники!

Хлопчик і дівчинка, рум'яні та повнощокі, поцілували руки татуся-дідуся.

– Татусю-дідусю, – запитала дівчинка, – а чому птахи літають?

– Бо вони мають крила, – відповів старий, милуючись нею.

– А що, у качок немає крил? Вони чому не літають?

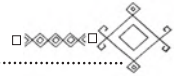
– Літають, – сказав хлопець, – але низько.

Старий обняв однією рукою дівчинку, а іншою – хлопчика.

– Ой, богатирі ж ви дідусеві!

І посміхнувся з-під вус, задивившись на них із такою любов'ю, що його очі засяяли світлом та благословенням.

– Дідусю, а журавлі куди летять, коли відлітають?

– У країну журавлів.

– У країну журавлів?

– Так.

– А ластівки куди летять, коли відлітають?

– У країну ластівок.

– У країну ластівок?

– Так...

– Татусю-дідусю, я хочу, щобі мені вирости крила і щоб я полетів високо-високо, аж у небесну височінь, – сказав хлопець, розгладжуючи дідусеву бороду.

– Якщо у тебе виростуть крила, – сказала дівчинка, – спіймай мені вівсянку і щигля.

– Так, хм... хм, а мені?

Дівчинка засмутилась.

Старий погладив її і сказав хлопчикові:

– Добре, злови й собі, злови і їй теж.

– Тобі двоє – і мені двоє... так, татусю-дідусю?

– Звичайно, тобі двоє, йому двоє, а мені одного.

– Ти теж хочеш, дідусю? – запитав із гордістю хлопчик.

– Чому б ні? Мені щигля.

Які ж вони щасливі!

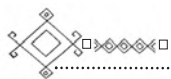
Хлопчик осідлав одне коліно, а дівчина – друге. Дідусь грається з ними. Діти плещуть у долоні. Дідусь співає їм «Гей, козаче, козаченьку, що шукаєш ти вночі у повітці»...

У ворота з'являється худорлява жінка з двома дійницями води. Діти перестали сміятися, а дідусь – співати. Це їхня мати та його дочка. Побачивши його, вона почала:

– Ой, батьку, знов ти їх балуєш... вони тобі на голову вилізуть...

Дід піднімає руку вгору, склавши пальці, як благословляючий священик, і протяжно каже:

– Нехай діти приходять до мене!

– Добре, тату, добре... але ти знаєш... ох, вже ці діти!

Жінка заходить у хату.

– Хай же мають талан та здоров'я, – прошепотів старий, ніби докоряючи комусь, і поцілував у маківку й одного, і другого.

І знову почалися сміх, ігри та пісні.

Втомився дід. Перестав гратися. Діти почали його гладити.

Слово за словом, діти заволоділи щоками діда.

– Ця частина моя.

– А ця – моя!

– Цей вус мій.

– А цей – мій!

З бородою вони заплуталися. Дід помирив їх, сказавши:

– Навпіл.

І діти розділили бороду, досить швидко, бо старий прижмури́в очі.

– Половину мені.

– І половину – мені.

І після того, як вони поділилися по-братньому, почали хвалитися.

Хлопець:

– Мій вус довший.

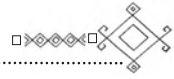
Дівчинка:

– Ні, мій довший!

І хлопець почав тягнути за один вус, а дівчина – за другий, щоб то його, а то її був довшим.

У діда виступили сльози, але він промовчав. Щоб примирити їх, він сказав:

– Вони обидва однакові.

– І мій, і її!

– І мій, і його!

Коли діло дійшло до щік, сварка загострилася ще більше.

– Моя частина гарніша.

– Ні, моя, бо вона біліша!

Дідусь усміхнувся.

– Ні, моя, бо вона тепліша!

– Ні, моя, бо вона солодша!

– Ні, моя, бо вона не така, як твоя!

– Ні, моя, бо має зеленіше око!

– Ні, моя, бо має ще зеленіше око!

Дідусь ледь утримував сміх.

– Ні, моя!

– Ні, моя!

І хлопець, розсердившись, дав ляпаса по дівчиному боці. Дівчинка заридала, зістрибнула з дідусевого коліна, кинулась і дала ляпаса по хлопцевому боці. Зі сльозами на очах хлопчик поцілував свій бік, а дівчинка, зітхаючи, поцілувала свій.

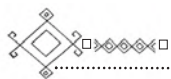
Їхня мати з'явилася у дверях і різко запитала:

– Що це таке, невгамовні чортенята?!

Дідусеві щоки були червоними й теплими. І, щасливо посміхаючись, він відповів своїй доньці:

– Нехай діти приходять до мене!

З румунської переклали Михаєла Гербіл та Людмила Дорош

Еміль ГИРЛЯНУ

ЗА ОБРАЗОМ І ПОДОБОЮ

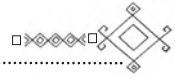
Сотворив Господь майже усе на цій землі. Залишилося Йому одухотворити лише кількох істот. І вирішив Він сотворити їх за порадою інших, уже існуючих, і, таким чином, пізнати серце й розум своїх сотворінь, яким Він дав душу.

Так, за порадою лева, який хотів ущербити величність тигра, Він сотворив кішку; за смаком качки, захопленої благородністю лебедя, – гуску; а на радість іронічному слону – мишу. Навіть осла вислухав, який Його просив, щоб, замість того, щоб створити ще одного дурня на цьому світі, краще видовжити йому вуха, може, тоді й він, осел, почне вловлювати гармонійні звуки.

Господь знав, що кожна з цих істот матиме своє призначення на цьому світі; і чим більше буде їх, тим краще вони доповнюватимуть один одного, бо як і вухо осла ніколи не зможе вловити октави солов'я, так і величність слона ніколи не зможе насміхатися з мізерності мишки.

Тому Господь ходив по землі, розпитуючи та вислуховуючи і зліва, і справа. Якось, присівши на камінь відпочити, задумався, яку б то істоту ще створити. І, роздивляючись довкола, помітив: під листочком – жабу, на одній квіточці – бджолу, на іншій – метелика, а у центрі павутиння, вимереженого між двома гілками, – павука.

Усміхнувся Творець, покликав їх усіх до себе і сказав:

– Послухайте мене, мої сотворіння, сьогодні я хотів би подарувати вам ще одного товариша. Але хочу вислухати ваші пропозиції: як, на вашу думку, повинна виглядати нова істота. Спочатку порадьтеся між собою, а потім скажете мені, що ви вирішили.

Чотири істоти відійшли вбік і почали обговорювати.

– Добре, мої дорогі, – надулася жаба. – Не досить Його Святості, що має нас. Настворює стільки істот на цьому світі, що не вистачить для всіх їжі. Ану, придумаєм таке створіння, якого ще світ не бачив, щоб Його Святості уже не хотілося нових створювати.

І «шу-шу-шу, шу-шу-шу», – почали радитися, після чого підійшли усі до Господа.

– І так, що ти, жабо, мені порадиш? – запитав Всевишній.

– Господи, подивися на мої очі й дай новій істоті такі ж.

– Добре! А ти, метелику?

– Таке ж тільце, як у мене.

– Добре! А ти, бджілко?

– Такі ж крильця, як мої.

– Добре! А ти, павуче, що порадиш?

– Такі ж лапки, як у мене.

– Добре! Дуже добре! – відповів Господь й усміхнувся: очі, як у жаби, тіло, як у метелика, крила, як у бджоли, і лапки, як у павука! Ось яку істоту вони придумали!

Четверо радників переглянулися між собою.

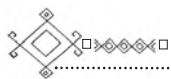
– Тепер побачимо, – прошепотіла бджола жабі.

Господь простягнув руку, поблагословив появу нової істоти, і на його долоні з'явилося нове створіння.

– Ось ваша сестра! Подобається?

Четверо радників, задкуючи, відповіли:

– Так... Всемогутній Боже!

І Господь зрозумів, що нова істота – справді гарна. Враз Він запримітив ящірку. «Запитаюсь і її» – подумав.

– Як гадаєш, ящірко, що бракує новоствореній істоті, щоб удосконалити її?

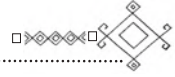
– Моєї спритності, Господи, – відповіла кисло ящірка.

І так, із злорадності п'яти істот з'явилась на світ і подалась у перший свій політ жвава і ніжна бабка.

Але було б несправедливо не згадати, що зі всіх істот лише ластівка мала добре серце й попросила Господа створити подібну їй пташку, але ще кращу за неї. І Господь задовільнив її прохання, одухотворивши жайворонка, але в нагороду за її доброту, усе ластівку залишив гарнішою.

З румунської переклала Ірина Мойсей

Еміль ГИРЛЯНУ

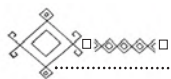
ОДИНОКІ

У садку, де квіти нерухомо завмерли, і жоден подих вітру не колихне ними, де жодний шелест листочків не порушує тиші, – озеро з лискучою гладдю. Воно, заснуле, схоже на величезну кришталеву шибку, за якою – інший чарівний сад. Білий, як сніг, з крилами, схожими на дві срібні мушлі, поміж якими голова, схилена на вигнутій шиї, довгій, тендітній, як шийка амфори, самотній лебідь, неначе витвір уяви, повільно пливе озером. Здається, що це не реальна птиця, а загублена душа істоти, яка давно покинула цей світ.

На високому склепінні – зблідлі зірки; у темносиньому хаосі вечірня зоря таємниче підморгує і мерехтить, здається, вона увібрала в себе життя всіх небесних світил, всіх світів, що безупинно мандрують нескінченністю.

Внизу – лебідь перламутрить водяну гладь озера, вгорі – вечірня зоря, пульсуючи, розсіює світло. Лише вони двоє мерехтять в глухій ночі, коли все решта заснуло глибоким, майже смертельним сном. Обоє блукають самотно, обоє оберігають свою самотність, вкутавшись мовчанкою, демонструють гордість і неприступність, хоч лебідь схожий на льодяну брилу, а зоря – на вогняну кулю. Вони уже давно знайомі між собою, зустрічаються кожного вечора, плывуть назустріч один одному і... зустрічаються: з небесної висоти вечірня зоря кидає промінь вниз, у глиб води, де розцвітає золотою брунькою. А птиця на-

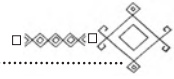

ближається до іскри, упавшої з неба, і починає повільно кружляти довкола неї, спочатку здалека, а потім все зменшуючи і зменшуючи кола, доки не зупиняється над самим відображенням зорі. І тоді здається, що золота брунька розквітає чудесною срібною квіткою.

І так вони завмирають, розглядаючи один одного: вгорі – золотий лебідь на небесному полотні озера, внизу – срібна вечірня зоря у водяних глибинах.

З румунської переклала Ірина Мойсей

Йоан СЛАВІЧ

ДВА БРАТИ

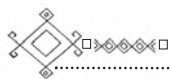
Були колись два брати, які жили у свого батька у мирі й злагоді. Старший орав землю, а менший – вівчарив.

Коли батько помер, господарем у хаті залишився старший, а молодший працював у полях та лугах, у всьому слухаючись свого брата, і навідувався додому дуже рідко. Старший не працював, а проводив час, бенкетуючи з друзями та утримуючи гарних коней, а ще мисливських собак та соколів, як пан. Незважаючи на це, вони все більше багатіли. Старший брат одружився, тоді як молодший брат і далі залишився парубком і лише на великі свята приходив додому. Одного разу, приїхавши на свято в село, його перестріли кілька заздрісних селян, які хотіли посіяти між братами розбрат.

– Хіба ти не син свого батька? – запитали вони його.

– Чому ж ні? – відповів той.

– Гаразд, – сказали вони, – якщо це так, то чому ти цілими днями виснажуєшся з вівцями та працюєш на полі – і в дощ, і в заметіль, і в спеку чи задуху? Працюєш, як ніхто інший, а тим часом твій старший брат ніжитья, як пан. У нього є все: вдосталь одягу, їжі та напоїв, його цінують і шанують, а ти ніби його слуга. А скажи-но йому, нехай він робить те, що робиш ти, а ти залишишся вдома, ось і побачиш, наскільки він тобі брат.

Менший брат нічого не відповів, але їхні слова впилися йому в серце. Він пішов додому і переночував під одним дахом із братом.

– Як тобі спалося, братику, цієї ночі? – запитує його той наступного ранку.

– Я не зміг стулити очей, дорогий брате, – відповів менший брат.

– Чому?

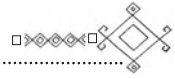
– Поміркуй сам – відповів той знову. – Минуло стільки років, як помер батько, а я день і ніч живу далеко від дому. Лише раз у рік навідуюсь сюди; не маю зв'язків із жодною людиною; не маю ні друзів, ні ворогів. Прийде час і мені одружитися, як тобі, заснувати свій дім. Як мені піклуватися про своє господарство, якщо я нікого не знаю і не розуміюся на домашніх справах?! Ось про що я думав і не міг заснути цілу ніч, і нарешті вирішив попросити тебе змінити порядок у господарюванні. Дозволь мені кілька років побути вдома, а ти попрацюй там, де працював я дотепер.

Старший брат закипів від люті, але не показав цього.

– Добре, братику! – згодився він. – Залишайся тепер ти вдома, а я буду працювати замість тебе. Тільки прошу тебе, дозволь мені сьогодні поїхати на полювання, а потім пообідаємо разом; а від завтра поміняємося місцями.

Потім він пішов до стайні, осідлав коня і покликав свою дружину.

– Слухай-но, жінко, – сказав їй, стримуючи свій гнів. – Зараз я вирушаю на полювання, а брата запросив пообідати разом, коли повернуся додому. Знай, що я не приїду. Ти заріж ягня і засмаж його, і в те м'ясо поклади отруту. Потім накрій

на стіл і запроси мого брата поїсти. І запам'ятай! Коли я повернуся додому і не почую, як ти оплакуєш мерця, не вирвешся живою з моїх рук.

Сказавши це, він осідлав коня й вирушив на полювання зі своїми мисливськими собаками та соколами. Його дружина остовпіла. Вона любила свого чоловіка і хотіла жити з ним у злагоді. Але її жіноча душа не могла дозволити отруїти свого дівера. Треба було вибирати: або вона отруїть його, або сама не мине смерті. Вона багато міркувала й роздумувала: якщо зможе врятуватися – добре, а ні – то краще помре, ніж отруїть чоловікового брата

Тож вона зарізала ягня і засмажила його. Накривши на стіл, запросила свого дівера попоїсти.

– Хіба ж так годиться? – відповів той. – Брат пообіцяв, що ми будемо разом обідати.

Та глибоко засмутилася, бо бачила, наскільки її дівер любить свого брата, а той його ненавидить. Тож вона заридала й кинулася йому на груди.

Той здивувався, підтримав, щоб вона не впала, і запитав, чому вона плаче.

– Горе мені! – відповіла вона. – Сьогодні міг би бути останній день мого життя.

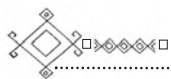
– Як? Чому? Про що ти?! – запитав він.

– Ти думаєш про мого чоловіка, – промовила вона, – і не хочеш їсти без нього. А він? Він наказав мені отруїти тебе і поклявся, що якщо не почує в домі плач та голосіння, повернувшись із полювання, то вб'є мене.

Від здивування дівер заляк.

– Не хвилюйся, – сказав він через деякий час, – я не помру, дорога своячко. Та давай подивимося, що робитиме мій брат, побачивши мене мертвим. Ми пошлемо когось до

повороту, щоб підстерігав, коли він повертатиметься. А зараз поїймо спокійно. Коли нам повідомлять, що брат під'їжджає, я простягнуся на столі, а ти накриєш мене саваном, як мертвого, запалиш свічку в узголів'ї й почнеш мене оплакувати.

Так вони й зробили.

А старший брат, пішовши з дому, подався туди, де зазвичай їздив на полювання. Проте цілий день проходив даремно, бо, на превеликий подив, йому нічого не вдалося вполювати.

Лише в сутінках, повертаючись додому, він помітив у височині орла і випустив своїх двох соколів.

Ті здійнялися в небо, погналися за орлом і врешті-решт збили його, і мисливець зміг його зловити.

– Ось бачиш, – сказав він орлу, – як би високо ти не літав над хмарами, з моїх рук тобі не вирватись.

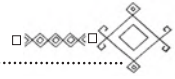
– О, горе! – відповів орел, плачучи гарячими слізьми. – Якби був живим мій брат, твої соколи, будь їх не лише двоє, а навіть двадцяттеро, нічого не змогли б мені зробити. Хай відсохне рука тому, хто його вбив!

– А хто його вбив? – запитав мисливець.

– Ох! – відповів орел. – Був морозний день, йшов сніг і мела заметіль, коли нас із ним занесло над Чорним морем і ми шукали притулку на кораблі. Мій брат сів, а один корабельник – відсохла б у нього рука! – вдарив його так, що він упав у море. А я, бідолаха, залишився у важку хвилину без його допомоги, як ти і бачив зараз, коли я не зміг врятуватися від двох твоїх соколів.

Почувши це, мисливець прозрів. Подумав про свого брата, відпустив орла і чимдуш почав гнати коня.

Біжучи з усіх сил, кінь врешті-решт упав, віддавши останній дух, а мисливець побіг далі пішки.

Коли він наблизився до дому, його молодший брат ліг на столі, як мертвий, а своячка накрила його саваном, запалила свічку в узголів'ї й почала оплакувати.

Почувши жалобні плачі, мисливець побіг ще скоріше. Убігши до хати він вийняв шаблю і кинувся на дружину, щоб порізати її на шматки.

– Нікчемна жінко! – закричав він. – Ти отруїла мого брата!

Почувши таке, його брат схопився на ноги.

– Не смій торкатися моєї своячки! – крикнув він. – Не вона мене отруїла, а ти хотів це зробити!..

Старший брат на мить остовпів, а потім обійняв молодшого.

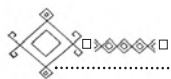
– Ах, – сказав він, – мій дорогий брате, ти живий, ти справді живий?

Він поцілував його й зізнався у своєму гріхові, а далі розповів, що сталося, коли він спіймав орла.

Відтоді зажили брати в мирі та любові і більше ніколи не сварилися.

З румунської переклали Михаєла Гербіл та Людмила Дорош

Еміль ГИРЛЯНУ

ТУК! ТУК! ТУК!

І птахи розуміються між собою. Може, ви мені не вірите, та не велика біда. Я ж знаю багато чого про птахів від моєї сойки. Так, так, від моєї сойки, яку я навчив людської мови, а вона у свою чергу відкрила мені кілька таємниць пташиної мови. Коли ви чуєте, як щебече ластівка, то, може, ви гадаєте, що то так собі, захотілося пташині погаласувати. А насправді пташка наказує своїм малятам: «Не вихиляйтеся з гнізда! Не верещіть, коли батьків немає вдома! Цить, поблизу кішка!». Ось, на тину, повз який ви проходите, зацвірінкав горобець. Нема вам діла до нього, а він, бідолаха, злякався: «О-й-о-йой!» У місячні ночі прислухаетесь до солов'їного тьохкання, вам подобається, здається, що то для вас пташина старається, і навіть не підозрюєте, що то плаче її кохання.

Отак, завдяки моїй сойці, сьогодні я мав можливість послухати розмову між вільшанкою і чечіткою. Розкажу і вам.

«Тук! Тук! Тук!» – чулося здалека.

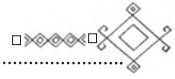
– То дятел, – каже вільшанка.

– Дятел, дятел, – погоджується чечітка. – І чого це він весь час вистукує?

– Білку шукає, – пояснює вільшанка.

– Білку? Навіщо йому білка?

– Як то ви, чечітки, ніколи нічого не знаєте! – аж рознервувалась вільшанка. – То ти не чула цієї історії. Зараз розповім.

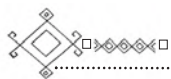
(Признаюсь, що деяких цвірінькань я не зрозумів, але запам'ятав і вдома повторив моїй сойці, а вона розтлумачила їх. Отак, розповім вам історію дятла, підслухану від вільшанки).

«Давно це було, – почала вільшанка. – Ти мене слухаєш, чечітко? – вставила сварливо. – Кажу, давно це було. Тоді ще й людей не багато було на землі. У лісі білка надібрала на якесь дуже дивне дерево з круглими плодами, солодкими і смачними. То вона, сестричко, горіхи ліщини знайшла. Дуже сподобались їй горішки ті. Вона згадала, як минулу зиму голодувала, гризла гірку кору дерев, щоб якось вижити, і ось що намітила: заготувати на наступну зиму горішки. Цілу осінь носила смачні плоди в дупло. Уже раділа, що так їй пощастило, будувала плани на майбутнє, як взимку не буде змушена виходити з хатинки, а коли надворі лютуватиме хуртовина, то й носика з теплого дупла не вистромить. Аж одного ранку якось ненароком подряпала лапку. Шукає – об що? Об горіхову шкаралупку. Звідки? Вона ще й не торкалася своїх запасів. Почала перевіряти комірчину й побачила: добра четвертина горіхів з'їджена. Захвилювалася, заметушилася білка. Вирішила чатувати і будь-що упіймати злодія. Причаїлася в дуплі, наче злилася з деревом, і чекає.

І що б ти подумала? Злодієм був дятел. Випадково натрапив на дупло з горіхами. Скочив туди, перескочив сюди, у дупло – і до горіхів. Здогадався, що то має бути щось добре, раз білка наховала. Дзьоб, слава Богу, має міцний. Хрусь! І ось тобі горіхове ядро. Смачно! І занадився щодня обідати білчиними горіхами.

Так і того ранку, коли білка чатувала біля своїх запасів, з'явився, але тільки всунувся в дупло, як білка накинута на злодія. Дятел хотів випурхнути з дупла, але білка

вхопила його за хвоста і давай ним довбасити: і вгору, і донизу. Так дятел, наче ящірка, залишив свій хвіст у білчиній лапці й кулею вилетів із дупла. Пізніше, коли трохи перевів дух і заспокоївся, помітив, що залишився без хвоста. Повернувся до білки, щоб попросити пробачення, і щоб та віддала хвоста. На цей раз дятел уже не сунувся у дупло, а чемно постукав дзьобом по стовбурі дерева: тук, тук, тук. Та дарма. Білки уже там не було, вона переселилася в інше дупло. Відтоді так і літає від дерева до дерева і стукає – білку шукає».

– То, кажеш, відтоді дятел не має хвоста? – запитала чечітка.

– Атож... Цить! Ось він...

Глянув і я. Червона блискавка пронизала прогалину між деревами і на березу сів дятел. Видряпуючись по стовбуру дерева, обстукав його знизу догори й перелетів на інше дерево. Прислухаюсь: бук звучить дзвінко, ясен – глухо, дуб гуде, як горщик. Дятел, стукаючи, перелітає з дерева на дерево і зникає з моїх очей. Уже давно не видно його, але здалека ще чути: тук, тук, тук.

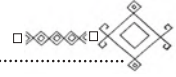
– А знаєш, вільшанко-сестричко, – знову зацвірінькала чечітка, – я гадаю, що вся твоя розповідь – то вигадки. Так, це плітки. Мабуть, дятлові подобається пити сік дерев, тому й вистукує дірки в стовбурах.

Вільшанка розсердилась:

– Яка ж ти дурна, чечітко. Може, й п'є дятел сік дерев, як сам собі вирішив: якщо вже випала мені доля обстукувати усі дерева, то нехай уже й соку їхнього нап'юсь.

– Мабуть, так воно і є, – завершила розмову чечітка.

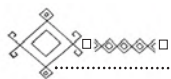
Ось таке я сьогодні почув, підслухавши розповідь вільшанки чечітці. Хочете – вірте, а хочете – ні, але одне вас

прошу: якщо завітаєте до мене в гості, то не кажіть моїй сойці, що я вам розповів, бо вона спересердя зробить мене глухим до пташиних розмов. Прошу вас, не кажіть.

З румунської переклала Ірина Мойсей

Еміль ГИРЛЯНУ

МАНДРІВНИЦЯ

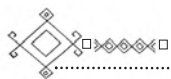
Вона – мандрівниця! Вийшла з мурашника і подалася, як і кожного дня, подивитися на світ... Знала, що всюди добре, а вдома найкраще, але й знала, що, побачивши багато – знатимеш достатньо, й іншим буде що розповісти. І як радісно подорожувати вранці, на східсонці, коли трава ще свіжа, вкрита росою, повітря вологе від прохолоди, і по небі протікає світло золотим промінням. І, зрештою, вранці іншими очима бачиш світ, інакше його розумієш; думки ясні, не плутаються, не забиті зайвим. Тому мурашка пробуджується ні світ, ні зоря і лаштується у мандри.

Цього ранку вона подалася на схід. Зачарована сонцем, яке повідомляло про свій прихід променистою загравою, мандрівниця зібралася думками і вирішила, що лише розглядати і спостерігати їй замало. Тому, несподівано натрапивши на чобіт мисливця, вирішила, що настав час досліджувати, а, точніше, пізнати людську істоту та її поведінку. Смілива мандрівниця швиденько пробігла по підосві, а далі – спритно по шву халяви все вище й вище. Мурашка докладала всіх зусиль, щоб якнайшвидше вилізти вгору по чоботу, бо ще й тепер пам'ятала ту жахливу картину, коли три її подруги загинули розчавлені під чоботом іншого мисливця. «Дивно, – гадала собі непосида, – невже люди, лише щоб заподіяти лихо, вкуютують свої ноги товстою шкірою взуття?». Так думаючи, мурашка добралася до за-

пиленої тканини штанів мисливця. Зигзагами пробігла і по них, спинившись лише біля кишені куртки. Задумалась: залізти всередину, чи ні? З усього, чого вона навчилася з попередніх мандрівок і чула від інших, знала, що пізнати щось ззовні, а особливо людей, важко. Якось їй розповідала бабуся-мурашка, що одного разу натрапила в кишені людини на мурашині яйця, викрадені з мурашника. Швидко повідомила своїм, і все мурашине плем'я кинулось на допомогу: як тільки подорожній заснув у траві, мигцем повиносили всі яйця, наче справжні трофеї. Згадавши цю історію, мурашка зібралася духом і полізла у кишеню. Пошукала тут-там, натрапила на кілька мідних монет. Обмацала їх, понюхала – так і не зрозуміла їхнього призначення. «І що тільки роблять люди з речами, з яких, як видно, не мають жодної користі?» – роздумувала мурашка. Подалася далі. Вище – ще одна кишеня. Гайда і туди. Лише залізла у кишеню і зразу ж кинулася навтьоки. Ця кишеня була заповнена тютюновим духом, який одурманив її. «Ти глянь, які тільки бур'яни збирають ті люди!» Ще вище полізла, аж до шиї. Саме тоді мисливець підняв руку. Спритно перебралася туди і побігла по рукаву аж до кулака, який міцно стискав дуло рушниці. Пробуючи зрозуміти, що хоче зробити людина з цією штукенцією, глянула вздовж рушниці й побачила перепілку в польоті. Враз пролунав грім, мурашку окутав густий дим і гіркий, кислий запах. Мисливець побіг, спинився і, підняв мертву перепілку, поклав її у торбину. Перелякана мурашка кинулася утікати вгору по рукаві, потім іншим боком пустилася вниз по одежі. Далі їй треба було пробігти по торбині. Зібралася духом і швиденько: по торбі – на ногу мисливця. Враз спинилася, уздрівши крихітку хліба, що прилипла до штанів. Як не поспішала, а таку знахідку не могла покинути, тим більше, що то були харчі. «Добре, що хоч якась користь від тої подорожі», – подумала му-

рашка і направилася до крихти, та враз спинилася, – крихітка хліба була змочена кров'ю пташки. «Бр-р-р! Тільки подумай, що це людина!» – подумала мандрівниця і швидко, як тільки могла, кинулася по чоботу вниз. Спустилася на травинку й полегшено зітхнула, скупавшись у краплині роси.

З румунської переклала Ірина Мойсей

Барбу Штефенеску ДЕЛАВРАНЧА

БАБУСЯ

Бачу її, ніби уві сні. Бачу чітко, такою, якою вона була. Високою, худорлявою, із сивим кучерявим волоссям, карими очима, зі стиснутим ротом та верхньою губою з глибокими зморшками, що спускаються борозенками від носа донизу. Коли вона відчиняла ворота, я вистрибував перед нею. Вона сунула руку в пазуху і казала мені:

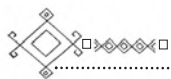
- Вгадай...
- Лісові горіхи!
- Ні.
- Родзинки!
- Ні.
- Нут!
- Ні.
- Пряники!
- Ні.

Поки я не відгадував, вона не витягувала руку з пазухи. А її пазуха завжди була повною.

Я цілував їй руку. Вона відгортала з-понад очей волосся й цілувала моє чоло. Ми йшли в тінь шовковиці, в глибину саду.

Вона встромляла свій кузіль у пояс і починала тягнути й скручувати довгу тонку нитку. Я лягав на спину й повільно опускав голову їй у поли.

Біля моїх вух шурхотіло веретено. Я дивився на небо з-поміж листя шовковиці. Мені здавалося, що згори сипеться синій дощ.

– Ну, що ти ще хочеш? – питала мене бабуся.

Її посмішка лоскотала мені маківку.

– Розкажи...

Вона ніколи не закінчувала казку.

Її солодкий голос колихав мене; мої вії стулялися і я засинав. Іноді я прокидався й щось її запитував. Вона починала розповідати, а я снів далі.

– Був колись великий, великий король...

– Наскільки великий?

– Дуже великий. І любив він свою королівну, як зіницю ока. Але дітей у нього не було. І йому було шкода, було дуже шкода, що не мали вони дітей...

– Бабусю, а це погано – не мати дітей?

– Звичайно, що погано. Дім людини без дітей – порожній.

– Бабусю, але у мене немає дітей і мені не шкода.

Вона відкладала веретено, сміялася, розділювала моє кучеряве волосся надвоє й цілувала мене у маківку.

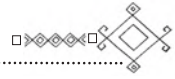
Подеколи листя відпадало від гілок і опускалося, кружляючи. Я проводжав його поглядом і казав:

– Розкажуй, бабусю, розкажуй.

– Так от, він надзвичайно шкодував, що не мав дітей. І так йому було прикро, що він не має дітей... Одного дня до нього прийшов старий-престарий дід, який тягнув по землі свою бороду, такий старий та горбатий був. І був він маленький, дуже маленький...

– Наскільки маленький?

– Мабуть, був десь таким, як ти.

– Тобто, не був дуже маленьким...

– Був маленьким, але не занадто. Прийшовши до короля, він сказав йому: «Ваша Величність, у вашому саду є дві яблуні, одна біля одної, навіть не знати, які гілки одної, а які – другої; і коли вони цвітуть, не знати, який цвіт одної, а який – другої; і на цих двох яблунях з'являється листя, вони зацвітають, цвіт опадає, а яблук вони не родять. Ваша Величність, знайте, що коли на цих двох яблунях зав'яжеться плід, королева завагітніє й народить дитя, і буде воно надзвичайним».

Карлик пішов, а король побіг у сад і почав шукати й повсюди обшукувати, поки не натрапив на ті дві яблуні. Із яблунь пообсипався цвіт, бо під ними було біло, немов випав сніг, але плід не зав'язався.

– Чому на них не зав'язалися плоди, бабусю?

– Чи я знаю? Бог знає.

Було так тепло, так добре на колінах у бабусі... Повільний вітерець освіжав моє чоло, білі хмари, ковзаючи по блакитному небу, паморочили мене... Я заплющував очі...

Вона розказувала, розказувала все далі, тягнучи швидко й легко довгу лляну нитку з кужеля.

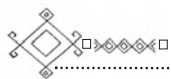
– І замислився король, що б його зробити, що б його вчинити, щоб яблуні вродили. Деякі радили йому постійно їх поливати. І він їх завжди поливав! Інші казали дати їм більше сонця. Тож король зрубав усі дерева довкола. Яблуні зацвітали щотижня і цвіт осипався, а плоди не зав'язувались. Одного дня до короля прийшла стара жінка, стара і зморщена, як я, і маленька, така маленька, як ти...

– Як дід замаленька?

– Так, як дід...

– Тоді вона була не такою вже й маленькою...

– Не була занадто маленькою. І сказала вона королю:

«Ваша Величність, поки не надоїш глечик молока від Феї Квітів, яка спить по той бік Долини Плачу, у ромашковому полі, та не поллеш яблуні її молоком, на них не зав'яжуться плоди. Але будь обережним, Ваша Величність, бо як тільки квіти тебе відчують, вони почнуть рухатися, битися, і багато з них схилтимуться над її щоками й вона прокинеться, бо її сон пологливіший від пташиного. Але горе тому, кого вона побачить, бо перетворить його, залежно від її настрою, у смердючий бур'ян або в запашну квітку, але звідти він вже не зрушить.

– А що, заснув, бабусин парубче?

Я стрепенувся.

– А, ні, я знаю, де ти зупинилася... у Феї Квітів...

Я чув крізь сон.

Мої повіки стулялися, оповиті лінню, сном, задоволенням. І я почувався легким, як пір'їнка, що пливе по воді, яка тече повільно-поволеньки...

А бабуса розказувала й розказувала далі, і веретено шурх-шурх мені у вухах, як джміль, як ті пісні з бур'янів, де я стільки разів засинав.

– Король осідлав найкращого коня...

– Найкращого, – бурмотів я, побоюючись, що мене скує сон.

– ...взяв торбину з харчами і пішо-ов...

– ...і пішо-о-о-ов...

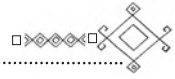
– і йшо-ов, йшо-ов, йшо-ов...

– йшо-ов, йшо-ов...

– поки не дійшов до великого темного лісу...

– ...темного...

– ...що крізь його гущавину не було нічого видно. Там він прив'язав коня до старого дуба, поклав торбу під голову й заплющив очі, щоб відпочити. А ліс, мабуть, співав і розмов-

ляв, бо був зачарований. І він доносив до короля шепіт здалеку, із туманної далечини, і цар заснув і спав, і спав...

Коли я прокинувся, бабуса закінчила свій кужіль.

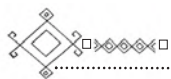
— А казка?

З головою у полах бабусі я ніколи не міг прослухати цілу казку.

У неї були зачаровані поли і голос, і веретено, які непомітно оповивали мене, і я щасливо засинав під її поглядом та посмішкою.

З румунської переклали Михаєла Гербіл та Людмила Дорош

Еміль ГИРЛЯНУ

УСЯКІ, РІЗНІ, РОЗМАЇТІ

Моя сойка сердита на мене. Я вам розповів секрет дятла, і відтоді вона не довіряє мені. Цілий тиждень довелося благати її, щоб розповіла, звідки у пташок таке гарне пір'я. Ось, послухайте, яка у нас була розмова.

Я: Пташко моя дорога, обіцяю тобі, що відтепер уже ніколи не розповім нікому те, що ти мені розкажуєш.

Сойка: Залиш, бо знаю я тебе. Так ти мені казав і минулого разу. І що? Тепер і дятел сердитий на мене, дошкуляє мені, як може.

Я: Сойко дороженька, я тобі клянусь...

Сойка: Твої клятви легкі, як мої пір'їнки. Ось, дивись. (Вискубнула дзьобом одну пір'їну і випустила її. Пір'їна плавно закружляла в повітрі).

Я: Повір мені, моя дорога сойко, мої обіцянки важать дещо більше, аніж твоє пір'я...

Сойка: Гаразд! Гаразд! Розповім тобі й цю казку, але більше не проси...

Я: ...не дістанеш ковбаси...

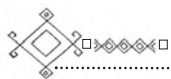
Сойка: Ось, слухай. Спочатку всі пташки мали пір'я тільки біле і чорне, як день і ніч. Але невдовзі Господу набридло щодня бачити однакових пташок, і Він сказав: «Якщо ж вони різних видів, то чому ж їм не мати і різне забарвлення?». Тоді Господь поозирався довкола і одному павичеві, – тоді той

був білим, співав краще за інших пташок, а крім того був домашнім птахом Господа, – наказав злетіти насвітанку в небо, вмочити крила в блакиті повітря і в золотій заграві сходу сонця, а потім опуститися на землю і зачерпнути зелені від трави. Павич виконав наказ Господа і став таким гарним, що не можна було відвести очей від нього. Тоді Господь послав орла скликати усе пернате братство до Нього. Коли птиці зібралися, Всевишній пояснив, що хоче причепурити їх, і, показавши їм свого павича, сказав, щоб вони вибрали собі самі колір пір'я. А щоб переконати пернату братію, наказав павичеві розпустити хвіст (відтоді залишилася ця звичка у павича). Але пташки, які звикли з голубизною неба, золотом сонця і зеленню трави, не вважали особливими ці кольори, і не багато з них обрали їх собі, натомість дуже зраділи пропозиції щиглика, хоч маленького, але прудкенького. «Господи, – промовив той, – дай нам кольорів з усього по-трішки, а ми вимішаєм їх, як нам захочеться». Господь усміхнувся й оголосив, щоб усі, хто згідний зі щигликом, чинили, як він радить. Саме тоді – гоп! – і з'явився дятел. Запізнився. Приніс у дзьобі білу троянду. Всевишній покликав дятла до себе, висварив за те, що той зірвав квітку, а потім наказав одному з янголів піднести до Нього троянду, щоб намілуватися її ароматом. Як тільки торкнувся янгол трояндової гілочки, так і уколовся її гострим шипом, і на його пальці вмить розцвіла краплинка крові. Так з вини троянди пролилася перша краплина крові на цьому світі, через це Господь наказав їй стати червоною, що вона вмить і виконала. А оскільки й дятел був причетний до цього, Всевишній сказав янголові витерти поранений палець об голівку пташки, відтоді усі дятли мають червоний знак на голівці.

І що сталося? Усім пташкам так сподобалася червона плямка на голові дятла, що враз всі налетіли, щоб доторкну-

тися до нього і взяти собі бодай трішки червоного. Звичайно, першими встигли прудкі щиглики. Але скільки візьмеш із однієї краплини крові?

Далі почався справжній розгардіяш, пташки почали вимішувати кольори і вибирати собі забарвлення, як кого вела голівонька. Горобець викачався в поросі й став, як чортеня. Ворона, вона ж бо розумна птиця, подумала собі так: «Я ж не дурненька, з таким опірненням, як у мене зараз, ніхто не звертатиме на мене уваги, і я зможу спокійно собі жити й розмножуватись, залишусь я чорною». Так і залишилась. Її прикладу послідував і розумний ворон. Не багатьом вистачило розуму попросити Всевишнього, щоб окрасив їх, як Йому підкаже Його безмежна мудрість. Господь торкнувся барвистого пір'я павича і окрасив іволгу, чечітку, та й я простягнула свої крильця, і Бог дав мені блакиті на них. Ось, дивися. Правду кажучи, малувато, але добре й так, бо ледве не спізнилася, добре, що наостанку розум до голови повернувся.

Звісно, найбільше зі всіх залишився у вигравші павич, усе блакитне, зелене і золоте, якими знехтували інші пташки, залишилося йому. Він, недотепа, на тих radoщах так розспівався!.. Господь тричі наказував йому замовкнути. Та де там! Павич своєї заводить. Якраз в цей час з кущів випорхнув соловей. Тоді він був найлінівішим птахом, спав цілими днями і ночами. І на цей раз проспав, попав, як то кажуть, аж на шапкобрання, та гайда за Господом бігати і випрошувати оздоблення, не хотів, бач, залишатися замурзаним, як той горобець, від якого тільки й встиг позичити забарвлення. Однак Всевишній був сердитий на солов'я через його надмірну лінь і вирішив залишити його таким, яким є. Окрім того ще й покарав лінивця: зробив так, щоб той уже не зміг спати ні вдень, ні вночі. Але соловей не переставав докучати Господу, літав над Його

плечем і вибачався, і просився. Відомо, що Господня милість безмежна, і Всевишньому стало шкода пташки, але й відмінити кару Він уже не міг. Що робити? У цей час знову пролунав спів одурілого від щастя павича. І що зробив Господь? Забрав голос від павича й віддав його солов'ю. Ось так і сталося, хоч соловей був покараний безсонням, натомість отримав і безцінний дар. Отак вирішив Господь, заодно й спекався спі-вів пришепелкуватого павича. Відтоді соловей так гарно спі-ває, а павич нявчить, наче кіт.

Ось так то було, – закінчила розповідь сойка.

Я задумався трішки й сказав:

Я: Знаєш, сойко, гарну казку ти мені оповіла, але вся твоя розповідь – то велика брехня.

Сойка: Для одних брехня, для інших правда, – відповіла сойка, – а ти собі як хочеш.

Я: Воно то так, але правда одна й для всіх однакова.

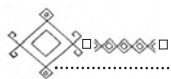
Сойка: Невже? Хіба мало брехні видавалось за правду, і довгий час усі вірили в неї.

Я: Щось ти лукавиш, сойко...

Пташка глянула на мене, потім відвернула голівку і почала насвистувати одну пісеньку, яку я її навчив, наче насміхалася з мене: «Ось тобі казка – бубликів в'язка, а недовірі лишаться діри...». Як вам таке подобається?

Розсердився я на мою сойку і, щоб помститися їй, розповів вам цю історію. Ось так!

З румунської переклала Ірина Мойсей

Еміль ГИРЛЯНУ

ВСЕ ВИЩЕ!

Прокинувся жайворонок від зову перепілки: «Піть-піть-піу!».

Небо лише ледь зарум'янилося на сході, краплини роси ще не перекинулися на блискучі дорогоцінні камінці, а вранішня зоря все ще підморгувала землі.

Та враз все запалахкотіло. Перший сонячний промінець пронизав свіже вранішнє повітря і потонув у оці жайворонка. Ніщо не наповнювало більшим щастям пташину душу, ніж отой подарунок сонця. Бо й щастя приходить отак несподівано, не чекаючи відповідного моменту.

Стріпонувшись, пташка залилася треллю вдячності, потім відірвалася від землі й, пурхаючи, полинула вгору.

Здавалось, повітря зарум'янилося. Небесне дзеркало позолочувало землю.

Ще один помах крильми. Вище!

Жайворонку здавалось, що до нього ще долітає ледь чутний голос перепілки. Плаваючи у прозорих небесних хвилях, він почав свою пісню, лоскітливу, як пересип перлин.

Промінець, який першим відвідав жайворонка, кликав його до себе, манив увись. Своєю піснею пташка відповідала, що лине до нього. Знову помах крильми. Ще один. Вище!

Впиваючись, пташка прислухалась до відлуння своєї пісні; співала для сонця і для себе співала, їй здавалось, що

свою піснею вона заповнила все небесне склепіння. Вона хотіла залишитися наодинці, відірватися від земного ґрунту, – вона і промінець у запаморочливій височині.

Пісня стає все голоснішою; він ще дужче напружує сили. Але тяжість тіла наче сковує його голос, замикає у клітку. Йому хотілось би звільнитися, стати невагомим і таким же прозорим, як повітря.

Вище! Вище!

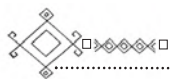
Вага тіла тягнула пташку додола, а промінець кликав увись.

Ще одне зусилля, і враз пташка почувалася вільною, звільненою від тілесних пут. І тоді, коли її трель, ошаленіла від радості, тремтлива й божественно-солодка, самотньо піднімалася вгору, її тільки грудкою летіло вниз, до землі.

З румунської переклала Ірина Мойсей

Еміль ГИРЛЯНУ

ГРІВЕЙ

Постарів... І сам розуміє, що вже старий, немічний, а протягом тих кількох днів, які йому залишилось жити, буде тягарем для всіх. Відколи захворів – уже ніхто не гукає на нього, нічия рука не погладить, ніхто й не дивиться в його бік. Він служив вірно. Дванадцять років, і влітку, і взимку, жив у цьому подвір'ї й стеріг його. І осінніми ночами, коли падали холодні й пронизливі дощі, і взимку, коли завивали люті хурделиці, він не відсиджувався в теплій буді; переводячи подих, напружуючи м'язи – а тоді ще був дужий, – блукав усіма закутками подвір'я і, погавкуючи, давав зрозуміти кожному перехожому, що не слід непрошеному гостю наближатися до господареві хати. А тоді, того вечора, коли зловив за ногу злодія, що крав яблука біля плоту?.. Ще протягом кількох років відчував біль у голові, на маківці, від ударів палиці злодія. А іншого разу... Та що там говорити?.. Скільки він, Грівей – вірний пес свого господаря, пережив за своє життя!

Але час минає, а разом з ним і життя. І Грівей постарів. Уже не може дійти навіть до дверей кухні, щоб отримати там якусь смачну кістку й полизати її. Подеколи цілими днями залишається без шматка їжі. А до того добавилась і жахлива біль. Вив від болі. Особливо вночі, коли не бачив нікого, залишався сам, наодинці зі своїм стражданням. Вночі біль особливо посилювалась, і він вив. Спочатку скавулів із закритою мордою,

але так жалібно, наче у його грудях рвалося на шматки серце. Старався тамувати крик у собі. Потім його пронизували судороги, і він скавчав уже голосніше і плакав, як плачуть люди, гарячими слізьми, які скочувалися з його очей і, здавалось, обпікали морду. І врешті, ошалілий від болю, він уже не міг терпіти і вив, вив жахливо, на все горло, а його завивання неслись далеко-далеко і повертались луною, наче десь там плакав від болю ще один собака. Вранці, виснажений нічними жахами, засинав у буді, вимощеній сіном.

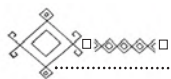
А всі домашні, проходячи повз нього, проклинали його. Усі! Бо його завивання порушували нічний спокій, турбували їх сон, примушували перелякано здригатися в ліжку. Інші казали, що це недобрий знак, що хтось помре. Він їх чув, чув і розумів. Лагідними, затуманеними болем очима проводжав, доки ті не зникали з поля зору.

Він усе розумів і чекав, коли прийде його година.

Одного ранку він вгледів господаря, ще здалеку побачив, що той іде до нього, ховаючи руки за спиною, а в руках щось блищало, відбивало сонячним зайчиком. Зрозумів, до нього йде... І тоді в грудях відчув не біль, а жаль, гіркий, глибокий жаль до господаря, якого він знав ще дитиною, з яким бавився, ходив у поле, до ніг якого покірно припадав навіть тоді, коли мав отримати заслужену кару. І цей жаль, здавалось, додав йому сил; підвівся і, підскавуючи, плачучи, поплівся назустріч господарю, а потім, припавши до його ніг, почав їх лизати, наче прощаючись. Обвившись довкола господаревих ніг, заплющив очі і чекав. Довго чекав... Чи змилосердився господар над ним?.. Жоден удар не порушив спокою подвір'я.

Сьогодні він відчув, що не залишилося йому багато... І наче йому було шкода спотулити очі у подвір'ї, де він жив, серед речей, з якими не хотів ніколи розлучатись, під погля-

дами, які вже не були дружніми, як колись. І раптом його охопив жах, він боявся того місця, де довелося стільки страждати. Зібрався силами, підвівся і пішов, віддалявся так швидко, як тільки міг, начебто хтось проганяв його, вийшов з подвір'я і подався дорогою до лісу. Доплентавшись до узлісся, забився в перший чагарник, гілля якого заступали йому зір, і там вмотився. І чекав... Уже увечері одна судорога пронизала його тіло, потім друга. І ще одна-остання... І в останню мить свого життя він піднявся на передні лапи і завив протяжно і гірко, повернувши голову вбік свого подвір'я, наче прощаючись з ним...

Його передсмертний, останній крик відбився луною, наче інший собака кликав його звідкілясь, здалеку.

З румунської переклала Ірина Мойсей

Емілія ПЛУТАРУ

ПРИЙШЛА ВЕСНА!

– Цвінь-цвірінь! Цвінь-цвірінь! Подивіться, падає сніг! Настала зима!

Два горобці весело стрибають по гілці ялинки. Під ялинкою – хатинка зайчика Біле Хутро.

– Настала зима?! – тріпоче зайчик у віконце вухами. – Яке диво! Незабаром наш ліс одягнеться у мантию кольору мого хутра. Я знаю, чому зима вибирає саме цей колір.

– Чому? – запитують горобці.

– Бо зима мене дуже любить. Більше за інших тварин.

– У тебе немає й крихти скромності! – розсердилися горобці. – Ти хвалько. Між іншим, бабуса Зима носила білий кожух задовго до того, як ви, зайчики, з’явилися на світі! І якщо хочеш знати – Зима любить усіх нас! Усіх!

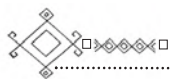
– Так! Так! – приєдналася до горобців руда білка. – Це правда! Зима любить усіх нас!

– Гаразд... – здався зайчик. – Я нічого більше не кажу. – І все ж прошепотів для себе: – Мене вона любить більше.

– Матусенько дорога! Чи це не сніг падає?! – з’явився у дверях свого барлогу ведмедик Мишуня.

– Йде сніг, Мишуню! Сніг! – весело стрибають горобці. – Пришла зима!

– Прийшла... Хто її запросив? Чи не могла вона залишитися у себе вдома? Хм... а я не розумів, чому це мене по-

тягнуло на сон... Коли це... баба винувата. Мрр, мрр, мрр! – заричав ведмедик невдоволено. – Знову мені доведеться проспати три повні місяці. Мрр, мрр, мрр...

І Мишуня повернувся у свій барліг, але через кілька хвилин з'явився знову:

– Чуєте? – закричав він.

– Кого ти кличеш, Мишуню? – запитали горобці.

– Вас! – відповідає ведмедик. – У мене є прохання. Як тільки настане весна, розбудіть мене! Не дайте мені проспати.

– А чому тобі так довго спати, Мишуню? Чи не можеш ти, як і інші, спати лише вночі? Незабаром прийде Дід Мороз із подарунками. Буде так чудово.

– Ех... хотів би я... Але не можу. Якщо я не засну – помру від голоду. Баба-Зима ховає харчі під льодом, під снігом. Не любить мене стара. Не любить... А коли я сплю – мені сниться, що в лісі повно суніць. І так минає час... Не забудьте розбудити мене... Будь ласка!

– Ми розбудимо тебе, Мишуню, – пообіцяли горобці й полетіли на свої ялинові гілки.

Зима приносить у ліс багато снігу і світла. Упродовж багатьох днів летять великі й пухнасті сніжинки. Усі чекають Різдва. Приходить Різдво й ліс наповнюється галасом та веселощами. Дід Мороз роздає подарунки.

– Цей глечик з медом, – каже він, перебираючи у мішку, – як ви думаєте, для кого він?

– Для мене! – кричить борсук.

– Ні, для мене! – підбігає до Діда руда лисиця. – Хоча... Я ніколи не любила мед. Нехай забирає борсук, – вирішує вона.

– Цей глечик, – усміхається Дід, – для Мишуні. Нікого не слід забувати в такий день. Нікого.

– У Мишуні є друзі? – запитує Дід.

– Є! – наблизилися до Діда горобці, білка та зайчик. – Ми його друзі.

– Молодці, – пестить їх поглядом Дід. – Віднесіть йому мед. Коли він прокинеться, скажіть йому, що це від Діда Мороза, і що йому пощастило з такими друзями.

Після свят ліс здається порожнім. Усі відпочивають. Зайчик рідко висовує у вікно свої вуха. Горобці сонно дрімають на ялинці. Білка гризе горіхи у своїй хатинці. Іноді, весела і в доброму настрої, вона стрибає з гілки на гілку, спостерігаючи, як осипається сніг.

– Я знаю, чому Зима покриває землю сніговою ковдрою! – гукає вона.

– Чому? – запитують нудьгуючі горобці.

– Щоб їй було тепло! Як і Мишуня, Земля спить три місяці. Там, під ковдрою, відпочиває трава, відпочивають квіти, які сходитимуть навесні. Зима боїться, щоб мороз не заморозив їх усіх.

– Мороз не знає, що таке жалість, – зітхнули горобці. – Коли ж уже настане весна?

– Не скоро... Зима тільки-но почалася, – і білка залазить у дупло, щоб погризти горіхів.

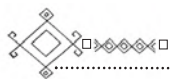
Дні – короткі, ночі – довгі, час проходить повільно. Однак, одного дня Зима забрала свої білі покривала й пішла геть. Яка радість!

– Цвінь-цвірінь! Цвінь-цвірінь! Прийшла Весна!

З приходом весни ліс прокидається до життя. Скрізь кипить робота. Горобці поспішають звити собі нове гніздечко. Збирають гілочки, стебла сухої трави, склеюють їх між собою – і гніздечко готове.

– Але де ж Мишуня? – пригадує собі білочка.

– Ой-ой! Ми забули! – захвилювалися горобці. – Цвінь-цвірінь! Цвінь-цвірінь! – вони подалися швиденько до вед-

медикової хатинки. – Прокидайся, Мишуню! Весна прийшла!

У барлозі жодного руху.

– Він не прокидається, – зітхнув один горобчик.

– Можливо, з ним щось трапилося, – сказав стривожено другий.

– Треба зайти всередину і подивитися, – запропонувала білка.

Повітря в лігві, де спить Мишуня, таке задушливе, таке застоiane, що всі троє ледь не зомліли.

– Давайте відкриємо вікна! – закричала білочка. – Провітримо, впустимо світло!

– Слава Богу, що він живий. Як тут брудно...

І горобці разом з білкою, до яких приєднався й зайчик Біле Хутро, негайно приступили до роботи. Невдовзі житло Мишуні не можна було впізнати.

На щойно пофарбованих стінах білка малює кущики суниці. Старі штори були замінені новими, рожевими, із кольоровими бджілками та метеликами. Підлога вимита й застелена м'якими килимками. Довга лава попід стіною вкрита ковдрою з різнокольоровими смужками. Більше немає чого робити. Друзі сідають на стілець і чекають, поки Мишуня прокинеться.

– Прокидайся, Мишуню! Прокидайся! – горобці не мають терпіння. – Весна прийшла! Годі спати!

– А знаєте що? – каже один горобець. – Я буду лоскотати йому лапи. Він одразу відкриє очі.

– Авжеж, – посміхається з-під вусів зайчик. – Іди... Як махне однією лапою Мишуня – вважай, що не буде кому висиджувати твої яєчка.

– І що ж тоді нам робити? Якщо чекати, поки він сам прокинеться, – нас тут застане зима.

– Не дратуйтеся, – порадила білка. – Зараз ми його розбудимо. Принесіть глечик меду від Діда Мороза! Поставте самовар. Мишуня не встоє перед ароматом чаю з медом.

Запах чаю наповнив усю барлогу.

– Який приємний аромат, – Мишуня відкрив одне око. – Пахне весною. Ой, леле! Та невже? Вона прийшла? – він злякано зіскакує з печі.

– Прийшла, прийшла! Якщо ти продовжуватимеш спати, весна й відійде, не встигнеш її й побачити, – жартує зайчик.

Мишуня стає у дверях барлогу. Простягає лапи, вдихає на повні груди. Ліс майже зелений. Скрізь квіти, гудіння бджіл, щебетання птахів. Небо блакитне, сонце радісне.

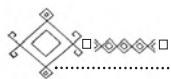
– Яка чудова Весна, – повертається Мишуня до своїх друзів. – З цієї нагоди було б непогано побенкетувати! Я голодний, як вовк!

Потім, помітивши глечик з медом, він підніс його до рота і не зупинився, поки не побачив дна.

Горобці, зайчик і білка непомітно виходять надвір.

– Ох... Ми розбудили його, – радіють горобці. Тепер до роботи! Не час для бенкетів! Весняний день цілий рік годує!

З румунської переклали Михаєла Гербіл та Людмила Дорош

Еміль ГИРЛЯНУ

НЕРОЗЛУЧНІ

Осінь. Ліс закутаний димкою. Пасма туману закривають зарево сходу. У височині кружляє зграйка птахів, то розсипається увсебіч, то збирається докупки й знову розсипається. Потім птахи вибирають собі провідника, ставлять його попереду зграйки, яка набирає форму стріли, і подаються у мандри. Згряя-стріла піднімається високо-високо і пливе по голубизні неба, доки не зникає з очей. Відлітають!..

Куди?..

Холодними осініми ночами здається, що повітря тремтить. Під холодним сяйвом зір світ здається чудним. Дощить опадаючим листям, якого підхоплює вітер і закручує у чудернацькому танку. Тіні, здається, порозсипались безладно, погубились. Де-не-де крик птаха розриває тишу і одразу гасне, – то провідник, який збирає у подорож зграю перелітних птахів. Коли птахи відлітають, то, здається, забирають із собою шматочки наших душ, очима скраднують сонячне світло, а на своїх крилах несуть весну.

Зграйка горлиць запізнилася. Метушливо зібралися цього ранку, пурхаючи, заповнили повітря звуками, схожими на тиху мелодію флейти, і подалися. Спочатку летіли низько над землею, над галявинами і просіками, поміж високими тополями, наче ще раз хотіли подивитися на рідні місця, потім ще раз облетіли довкола лісочка. Коли перший вранішній промінь

сонця пронизав пух хмарин і намалював на небі світлу дугу, пташки змахнули крилами веселіше і, здається, наважилися на далеку подорож. Вишикувались парами, дві подалися вперед, третя трішки відстала. Коли пролітали понад річкою, провідник гортанно крикнув, – хотів зібрати всіх до купи. І в цей самий час повітря стрясонулося від пострілу. Перші дві пари блискавками метнулися далі, а та, що відстала... Одна горлиця збилася з лету, потім збрала останні сили, пролетіла два кола і з останнім подихом метнулася стрілою вертикально увись до сонячного променя.

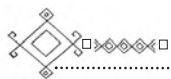
Коли остання іскрина життя в ній згасла, почала безладно падати, поки річка не прийняла її в обійми своїх хвиль і понесла за течією.

Осамітнений друг сойки спочатку слідував за стайкою, потім сповільнив лет і повернувся, стурбованим поглядом шукав свою подругу, доки не вгледів її в бурхливих водах річки. Якась сила тримала його над виром, не відриваючи погляду від подруги, він продовжував колувати над закривавленим тільцем, якого несла течія все далі й далі.

І під небом, в якому згас сонячний промінь, подорожували троє: зграйка, яка зникає вдалині, як останнє прощання, мертва сойка, яку несуть бистрі хвилі річки, і її вірний друг, який продовжує колувати над тілом коханої, як символ вічної любові!.. І їх всіх окутує пізня осінь...

З румунської переклала Ірина Мойсей

Еміль ГИРЛЯНУ

ВЕЛИКОДУШНІСТЬ

На світанку на озері світло коїть чудеса. Водяна гладь виблискує: тут дзеркальними уламками, там сталевими бляшками, а поміж очеретом – ніби золоті скарби розсипані. Квітки латаття, наче плаваючі чаші, випромінюють золотаве світло. Сріблом переливається комиш. Довкола – непорушна тиша, як у раю.

Чорногуз пробудився вранці на зорі. Зайшов у воду. Його тільки рівномірно погойдувалось на довгих, тоненьких, наче тростинки, ногах. Час від часу він змочував дзьоба; подеколи зупинявся і зачаровано вдивлявся у воду, наче знайшов те, що довго шукав. Йому подобається ранкова прохолода. І тільки одного йому зараз хочеться – опустити ноги у воду так, щоб від її прохолоди мурашки аж попід крилами пробігли.

Враз він зупинився; напружив шию і вдивляється. На листку латаття – жабка, замилювалася й вона ранішньою красою і прохолодою. Коли врешті побачила чорногуза, бідна жабка закам'яніла від страху, спершись на задні лапки; великими витріщеними очима вдивлялася у свого страшного ворога. Зі страху чорногуз здався їй велетнем, який головою дістає неба, а своїм довгим і широким дзьобом здатний ураз висьорбнути усе озеро разом з нею. Її серце завмерло.

Жабка чекала свого кінця...

Чорногуз бачить її і все розуміє. Але ранок такий величний, а вона здається йому такою маленькою, не вартою уваги

істотою, що на якусь мить навіть губить її з поля зору. Він підняв ногу, зневажливо ступив повз жабки й гордо пішов далі.

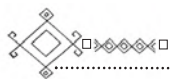
Жабці не віриться, ще якусь мить вона сидить нерухомо, а потім радісно перескакує на інший листок і в пориві вдячності першою порушує ранкову тишу:

– Квак!

З румунської переклала Ірина Мойсей

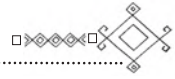

Еміль ГИРЛЯНУ

ЯК СТЕБЕЛЬЦЕ КУКОЛЮ

«Не треба бути великим, як гора, щоб думати. Досить бути, як стеблинка куколю, чи як крупинка пороху, але якщо у твоїй голівці є божа іскринка, здатна охопити світ, цього досить, щоб знати: хто ти, звідки походиш, чого прагнеш». Так сказала комашці одна мурашка. Але слова трудівниці залетіли в її голівку одним вухом, а іншим вилетіли. Минуло лише кілька днів, як вона вперше побачила сонце, землю, квіти! У густій траві їй все видавалося райським; коли ж розпростала крильця і спробувала літати, сама собі дивуючись, що може пурхати в повітрі, та невдовзі виснажена втомою впала на листок, тоді й пізнала вперше, що таке труднощі. Тож і висказала мурашці все, що прийшло їй у голову... Хто вона? Маленька комашка, негарна, кругла, як зернина. Звідки походить? З трави; вона добре пам'ятає, як пробудилася під дзвіночком. Але чого вона прагне? Ось цього вона не знала.

Зповзла з листочка на землю і подалася знову шукати мурашку. Шукала і там, і сям, а мурашки ніде нема. Зустрічала інших, але всі вони поспішали. Мурашки взагалі не дуже мають часу на балачки. Довго вона мандрувала, але інших думок так і не почувла. «Мудрість – рідкісна», – подумала бідна комашка. І це була друга прикрість, якої вона зазнала. Важкий початок! Якогось дня в дорозі її застав дощ. Через неухважність вона впала в потік. Ледве врятувалася, вхопившись за соло-

минку. А якось – Боже, який жах! – на мить опинилася під чоботом садівника, аж дух заперло. На щастя, поряд лежав камінець, завдяки якому й утворилася порожнеча між землею і підшвою. Ось від чого може залежати твоє життя сьогодні! Треба весь час бути насторожі. Невже існувати – означає безнастанно оберігатись? Комашка мандрувала лише навпомацки: досліджуючи, обминаючи, пізнаючи. Тут – вода, там – люди, а неподалік – візок з дітьми. «Навіщо мене Бог сотворив, якщо на цій землі я не маю свого куточка? – запитувалась комаха. – Де ж мені оселитись, щоб жити в спокої?» Тут враз перед нею виросла хата – житло садівника. «Ось там, вгорі, мабуть, було б добре... але надто високо». Піднімалася обережно. Спочатку полетіла над жоржинами, потім над кущем калини, далі понад плющем, що звивався вздовж балкону. І ось, долетіла. Всілася на краю даху. Ой, яка розпечена бляха. Сонце спече її, які муки. Можна сказати, що тут – пекло. І в її голові знову завертілися думки: «Для чого я живу на цьому світі?.. Здається, всі інші істоти мають якесь призначення. Навіть метелик? Як би ні... Він радує око, можна сказати: літаюча квітка, живий шматочок веселки. Мурашка будує собі житло, важко працює, живе разом із тисячами таких, як вона; а розумна яка!.. Якби була в сотню раз більшою, то усе б того розуму, що має, вистачило б їй, коли ж є стільки невігласів, даремно, що великі, як гори, бо навіть якби були в сотню раз меншими, то усе б не вистачило їм того розуму, що мають тепер. Ось і бджола... Усі, усі. А вона? Яке її призначення на цьому світі?

У цю мить комаха вгледіла ще одну таку саму, як вона, що летіла високо, можливо, також шукаючи притулку. Але навіть не встигла добре придивитись, як враз ластівка вилетіла, наче стріла, зі свого гнізда з-під даху і спіймала її подругу по

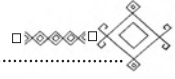

нещастю. Через мить з ластів'ячого гнізда почулося радісне цвірінькання пташенят, яким мама-ластівка принесла поживу. Тоді наша бідна комашка зрозуміла: «Оце і є наша доля – бути поживою для птахів, які мають своє значення в цьому світі!...».

Комашка розпростала крила і полинула в порожнечу; і знову стріла пронизала повітря. Відчувся змах крил. Незабаром ластів'ята галасливо зустрічали свою турботливу маму, яка знову принесла їм поживу.

З румунської переклала Ірина Мойсей

Йон КРЯНГЕ

ВЕДМІДЬ, ОБДУРЕНИЙ ЛИСИЦЕЮ

Жила колись лисиця і була вона хитрою, як і всі лисиці. Цілу ніч вона пробігала у пошуках їжі, але ніде її не знайшла. На світанні лисиця вийшла на край дороги і лягла під кущем, роздумуючи нам тим, що б його зробити, аби знайти щось поїсти.

Лежачи, витягнувши морду на передні лапи, лисиці запахло рибою. Тоді вона трохи підняла голову і, дивлячись униз уздовж дороги, побачила воза, запряженого волами.

– Добре! – подумала лисиця. – Ось їжа, яку я чекала.

І зразу ж вийшла з-за куща й простяглася посеред дороги, немов мертва.

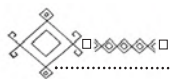
Коли віз під'їхав до лисиці, її побачив селянин, який управляв возом. Подумавши, що вона насправді мертва, він гукнув волам:

– Го! Го!

Воли зупинилися. Селянин підійшов до лисиці, подивився на неї зблизька і, побачивши, що та навіть не дихає, каже:

– Овва! Але як, біса, ця лисиця померла тут?! Ой, яку ж гарну кацавейку зроблю я своїй жінці з хутра цієї лисиці!

Кажучи це, він схопив лисицю за голову і, перетягуючи її, натужився й перекинув до воза, поверх риби. Потім гукнув волам:

– Гей, Жоян! Гей-гей, Боурян!

Воли рушили.

Селянин ішов біля волів і все підганяв їх, щоб якнайшвидше дійти додому і зняти лисиччину шкурку.

Але коли воли рушили, лисиця почала виштовхувати лапами рибу з воза. Селянин вів воза, віз скрипів, а риба з воза все падала.

Після того, як лисиця-злодійка повикидала на дорогу багато риби, – хоп..! зіскочила й сама з воза і поспіхом почала збирати рибу. Зібравши все докупи, вона забрала її, віднесла до своєї нори й почала їсти, бо була дуже голодна!

Якраз тоді до неї прийшов ведмідь.

– Смачного, кумо! О-о-о! Та й скільки ж у тебе риби! Дай і мені, бо дуже хочеться!

– На чужий коровай рота не роззявляй! Адже не для чужих ротів я працювала. Якщо тобі так хочеться посмакувати, то піди й устроми свій хвіст у ставок, як і я, то й будеш їсти рибу.

– Навчи мене, будь ласка, кумо, бо я не знаю, як ловиться риба.

Тоді лисиця вискалила зуби і сказала:

– Ой, куме, та хіба ти не знаєш, що потреба заведе туди, де й не думав, і навчить того, про що й не гадав? Слухай, куме, хочеш поїсти риби? Тоді піди увечері до ставка, що на узліссі, засунь хвіст у воду і сиди непорушно приблизно до світанку; тоді сильно смикни хвостом й витягнеш багацько риби, можливо, вдвічі або втричі більше, ніж витягла я.

Ведмідь, не сказавши ні слова, побіг до ставка на узліссі й засунув увесь свій хвіст у воду!

А тієї ночі почав дути холодний вітер, що не тільки язик у роті замерзав, а навіть і попіл з-під вогню. І вода у ставку

дуже замерзла і скувала ведмежий хвіст, немов кліщами. Минув деякий час і ведмідь, не витримавши болю та холоду, висмикнув його з усіх сил. Бідний ведмідь замість того, щоб витягнути рибу, залишився без хвоста!

Почав він жاخливо стогнати і підскакувати від болю; і зі злості, що лисиця обдурила його, пішов поквитатися з нею. Але хитра лисиця знає, як уникнути гніву ведмедя. Вона вийшла зі своєї нори й залізла в дупло одного ближнього дерева; а коли побачила ведмедя, що йшов до неї без хвоста, почала кричати.

– Агов, куме! Чи то риби з’їли твого хвоста, чи то ти був занадто жадібним і хотів виловити всю рибу зі ставка?

Почувши, що вона ще й сміється з нього, ведмедю стало ще прикріше й він кинувся до дерева. Але щілина дупла була занадто вузькою і ведмідь не міг залізти всередину. Тоді він пошукав гілку з гачком і почав порпатися нею в дуплі, щоб витягнути лисицю і розплатитися з нею за все...

Та коли ведмідь спіймав її за ногу, вона почала кричати:

– Тягни, дурню! Мені байдуже, ти ж тягнеш за дерево!

А коли ведмідь зачепив гаком за дерево, вона кричала:

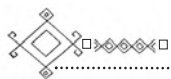
– Ой, куме! Не тягни, бо зламаєш мені ногу!

Даремно гнівався ведмідь, що аж піт лився з нього, все одно ніяк не міг витягнути лисицю з дупла.

Ось так і залишився ведмідь обдуреним лисицею!

З румунської переклали Михаєла Гербіл та Людмила Дорош

Еміль ГИРЛЯНУ

НАПЕРЕДОДНІ НОВОГО РОКУ

(Уривок)

Жив собі колись хлопчик, гарний та такий чемний, що іншого такого не було на світі. Чутка про його чемність зайшла аж за тридев'ять земель і за тридев'ять морів та дійшла аж до хатки, де жив Дід Мороз, старий і сивий, який якраз готувався до своєї щорічної подорожі, щоб рознести подарунки усім, хто їх заслужив протягом року. І подумав собі Дід Мороз: «Хоч і старий я вже, і втомлений, але піду за тридев'ять земель і за тридев'ять морів, щоб побачити чудо-дитину». Узяв Дід Мороз свій мішок, залізну палицю й рушив у дорогу. Йшов дід, йшов, і одного ранку, вже коли майже дійшов до краю землі, побачив село.

Увійшов Дід Мороз у село і почав заглядати в кожне подвір'я, чи не побачить якоїсь дитини; на дорослих і не звертав уваги. Незабаром навколо нього зібрався натовп. Одні дітлахи вискакували йому на плечі, другі тягнули за палицю, треті смикали за торбу, і всі горланили щодуху: «Діду, дай і мені, і мені дай подарунок!».

Розгнівався дід на нахабних дітлахів і почав уже бідкатися: «В лиху годину придумав я йти і шукати чемну дитину. Залишив спокій і подався за якимись чутками...».

Так добився він до краю села. Тут і заметіль почалась. Дід мороз відчув, що втомився, і присів на призьбі крайньої хати,

щоб відпочити, поклав поряд торбу і палицю та зажурено опустив обличчя в долоні.

Враз двері відчинилися, і з хати вийшов хлопчик, співчутливо подивився на старенького Діда Мороза і запросив: «Заходь, діду, до хати, відпочинеш трішки, зігрієшся». Дідуган підвівся, зайшов до хати і, розв'язавши свою торбу, поклав її на стіл, щоб іграшки краще заблищали при світлі. Хлопчик і оком не повів, наче й не помічав їх. Він посадив діда на крісло коло печі й пригостив калачем з медом.

– А де твоя мама? – запитав Дід Мороз.

– Пішла на торговицю.

– Щоб купити тобі новорічні подарунки? – поцікавився дід.

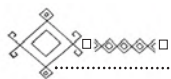
– Ні. Ми – бідні, мама не має грошей на подарунки, – чемно відповів хлопчик. – Вона пішла, щоб побачитися там з однією родичкою.

Тут Дід Мороз зрозумів, що нарешті знайшов ту чемну дитину, яку так довго шукав. Він повільно провів рукою перед очима дитини, і її повіки враз стулилися. Хлопчик заснув, і ось, що йому приснилося...

Виходять вони з дідом за руку з їхнього маленького подвір'ячка, а перед ними снігова кучугура, велика, як хата. Дід дмухнув, і враз перед ними з'явилася довга-предовга дорога, вкрита зеленою травичкою, вкутана фіалковим ароматом; а по узбіччях дороги різні дерева: смоковниці зі стиглими і уже зацукрованими плодами, фінікові пальми, апельсинові дерева й абрикоси. І які тільки пташки не співали в пишних кронах дерев: і щиглики, і чечітки, і вільшанки, і канарейки.

А довкола, аж не вірилось, довкола сніжило й сніжило. Хлопчик не усвідомив, чи йшли вони довго чи ні, але прикінці дорога вперлася у величезну снігову гору.

«Гей-гей! – подумав хлопчик. – Оце сюди ми мали дійти?» Дід Мороз знову дмухнув, раз в один бік, другий – в інший. Від його подуву сніг почав злітати, відкриваючи перед очима хлопчика чудовий палац з багатьма вікнами, з мармуровими сходами, з позолоченими воротами, з дивовижними садами довкола.

Враз, звідки не візьмись, назустріч їм вибіг гном, такий старий, наче столітній, але жвавий, у зеленому фракці, вишитому золотою ниткою, а в руці тримав ключ від палацу.

Дід Мороз узяв ключ від гнома, відчинив ним ворота й увійшов з хлопчиком у палац.

Чого тільки там не було. Здавалось, усі багатства світу зібрані в ньому.

Тоді дід сказав хлопчику: «Весь цей палац, з усім, що ти бачив у ньому, – все твоє».

Але хлопчик засмучено відповів, що не має що робити з таким великим палацом і з усіма тими незмірними багатствами. Краще б він був такий маленький, щоб зміг поміститися в його хатинці, і щоб мама могла помилуватися ним.

Дідові дуже сподобалися слова хлопчика, він махнув рукою – і палац почав зменшуватися, доки не став, як маленька блискуча коробочка. Потім він узяв його і простягнув хлопчикові: «Бери цей подарунок, віднеси його додому і пам'ятай, дитинко, – промовив, цілуючи хлопчика в чоло, – ніколи не бажай незмірних багатств, а лише те, з чим можеш собі дати раду».

І зник...

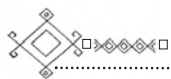
Хлопчик пробудився у своєму ліжечку, втомлений, наче й справді був у далекій мандрівці. «Який дивний сон», – подумав він і враз завмер від здивування – на столику біля його ліжка переливався усіма кольорами маленький іграшковий

палац з багатьма вікнами, з позолоченими воротами, з пиш-
ним, повним чарівних квітів садом довкола, посередині якого
фонтан грав водяними струменями, що виблискували, наче
дорогоцінне каміння.

З румунської переклала Ірина Мойсей

Еміль ГИРЛЯНУ

РОЗСУДЛИВА ЛИСИЦЯ

У занедбаному винограднику зробила собі лігвище лисиця. Рік за роком не одне покоління лисенят вона там вивела. А господарем цього виноградника був справжній ледар. Кожного літа він планував, як обробляти виноградник, але кожного разу його плани залишалися пустими словами, і до діла не доходило. З року в рік виноградник все дичавів і дичавів.

Лисенята з останнього виводку вже підросли і почали самостійно виходити з нори. Одного дня мале лисеня прибігло до мами-лисиці й перелякано гукає:

– Ой, біда, мамо! Біда!

– Що трапилось? – питає лисиця.

– Сьогодні, – почало розповідь лисеня, – господар виноградника сказав: «О, яким великим бур'яном заросла виноградна лоза. З наступного тижня треба взятися і прополоти».

– Заспокойся і не бери собі в голову, – відповіла лисиця.

– Я досить добре вже знаю цього господаря.

Проминуло літо, а жодний шматок землі у винограднику не був зрушений зі свого місця.

До наступного літа лисенята повиростали і кожен з них зробив собі окрему нору.

Якось подавшись на полювання, одне із них побачило господаря виноградинка, який час від часу приходив подиви-

тися на свої володіння, і почуло, як той знову сказав, що збирається виполоти весь бур'ян.

– Мамо, – сказало воно, коли всі зібралися довкола старої лисиці, – сьогодні знову господар казав, що збирається виполоти увесь бур'ян і зрушити ґрунт у винограднику.

– Не звертайте уваги на його балаканину, – сказала стара лисиця.

Минуло і це літо, а виноградник і далі заростав бур'яном.

На наступний рік лисенята уже зовсім подорослішали і стали справжніми лисицями і лисами. Уже і своє потомство вивели.

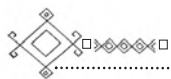
Якось одного дня зібралися всі вони зі своїми малятами довкола старої лисиці та й кажуть:

– Мамо, сьогодні знову господар виноградника був тут і сказав, що восени, коли бур'ян добре висохне, спалить усе, бо і так йому не приносить жодного прибутку, а потім хоче розчистити місце.

– Тепер, дорогі мої, чимдуж утікайте, розбігайтеся в усі сторони, як куріпки. Бо цей дурень здатний зробити таке безглуздя.

З румунської переклала Ірина Мойсей

Еміль ГИРЛЯНУ

ДЕШЕВО І ДОРОГО

— Тату, один чоловік дешево продає вола, — радісно сповістив своєму батькові юнак віком 18-20 років. — Добре було б, щоб ти його купив.

— Звідки знаєш, що дешево? І хто той чоловік? — питає батько.

— Один бідолаха, тату, — відповів хлопець, — в якого виздохала майже вся худоба, а ту, яка вижила, він продав. Тепер він хоче зайнятися чимось іншим, бо в скотарстві йому не щастить. В нього залишився лише один віл, якого він теж хоче спекатися, але ніяк не знайде покупця.

— І скільки він за нього просить?

— Я з ним поторгувався і гадаю, що за п'ятдесят леїв віддасть цього вола.

— Це дорого, любий синку.

Здивований і водночас розчарований батьковою відповіддю юнак, опустивши очі, пішов собі геть. Він був упевнений, що батько знає що каже.

Вдача, яка останнім часом була не дуже лагідною з цією родиною, нарешті повернулася до неї обличчям. До чого не брався старий — усе йому вдавалося.

Минуло два роки. Якось увечері повертається старий додому, ведучи за собою гарного вола.

Коли хлопець побачив таку тварину на подвір'ї, миттю кинувся до батька і запитав:

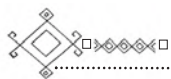

- Де ти купив цього вола, батьку?
- На ярмарку, сину?
- І скільки він коштував, дешевше ніж той, за якого торгувався я?
- Ні, за цього я заплатив більше, він коштував мені двісті леїв.
- Але ж віл, за якого я торгувався, був непоганий і коштував лише п'ятдесят леїв. Тоді ти сказав, що це дорого.
- Справді. І сьогодні це ж саме скажу. Два роки тому віл за п'ятдесят леїв був для нас задорогий, бо ми були бідними. А сьогодні такий же віл за двісті леїв для нас дешевий, бо, слава Богу, ми відігнали злидні від себе. Запам'ятай це, синку, на все життя.

З румунської переклала Ірина Мойсей

Йон СЛАВІЧ

ЗАГАДКОВИЙ ПЛІД

Жив-був собі цар, а у дворі цього царя росло дерево настільки високе, що його верхівки ніхто й не бачив. Це дерево цвіло і плодоносило щороку, але ні цар, ні його придворні, ні будь-який інший землянин не бачили ніколи його плоду.

Отже там, у висоті, куди не сягає людське око, хтось не лишав їх опадати на землю, а вчасно збирав. Цар же лише хотів дізнатися, що за плоди родить те дерево, тож оголосив по всьому своєму царстві, що той, хто вилізе на нього і зможе розказати, які той має плоди, одружиться на одній із його доньок, яку сам собі вибере.

З'їхалися всілякі бояри, королевичі, навіть хлопці-молодці, але жоден із них не зміг вилізти на дерево.

А при царському дворі жив зарозумілий хлопець, який похвалився своїй матері, що він зможе вилізти. От він і попросив її піти до царя й передати тому, що він це зробить.

Цар не повірив цьому та й покликав Данчу до себе.

– І ти не зможеш вилізти, – сказав він парубку. – Знай: якщо тобі це не вдасться, я накажу відрізати твою голову.

Данчу погодився, щоб йому відрубали голову, якщо він не зможе забратися, і попросив царя дати йому три дні на роздуми. За ці три дні він доручив ковалю викувати йому залізні черевики, а потім почав лізти.

Він усе піднімався і піднімався три дні й три ночі і раптом натрапив у корі дерева на отвір, через який увійшов у халупу. Там побачив стару-престару бабцю. Він гречно привітався з нею.

– Добрий вечір, дорога бабусю! – сказав він їй.

– Добре, що ти назвав мене бабусею, – відповіла йому стара, – інакше в одну мить я б тебе згубила. Але що привело тебе сюди, хлопчику мій?

– Дорога бабусю, – відповів він, – чи не змогла б ти мені сказати, які плоди родить це дерево?

– Почекай трішки, поки повернеться мій син, – відповіла вона. – Він і це має знати, бо дме й у найменші щілини.

А вона ж була Матір'ю Вітрів. Увечері її син повернувся й відчув людський дух.

– Я чую запах людини, – сказав він матері. – Хто це прийшов і по яких справах блукає?

Вона докладно розповіла йому все точнісінько так, як дізналася від Данчу.

– Так, – сказав її син Неспокійний Вітер, – це правда, що я завіваю у всі щілини, але мені й досі не довелося дізнатися, які плоди у цього дерева.

Пішов парубок ні з чим далі. Піднявшись сюди, він сточив одну пару залізних черевиків. Тепер узув іншу пару.

Ліз він нагору ще три дні й натрапив на іншу халупу. Увійшовши всередину, гречно привітався.

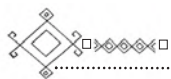
– Добрий вечір, люба бабусю!

І ця стара дала йому таку ж відповідь, як і попередня, а потім запитала:

– Звідки ти й куди?

Він сказав їй, що блукає, щоб дізнатися про плоди дерева.

– Що ж... – відповіла вона, – мені шкода, що я не можу тобі роз'яснити. Але почекай, поки прийде мій син; він напевне зможе тобі сказати.

Потім бабуся його нагодувала, бо той був дуже голодним, а далі постелила, щоб він поспав.

Коли її син, Чоловік з Місяця, повернувся додому, він також запитав усе те, що й вітер. Мати відповіла йому, що той парубок – хороша людина і ходить, аби дізнатися, які плоди дає дерево.

– Мені дуже шкода, – відповів їй син. – Це правда, що я заглядаю у всі щілини, але й досі мені не довелося дізнатися, які плоди у цього дерева.

Уранці, коли Данчу прокинувся зі сну, бабуся йому все це розповіла. Не залишилося Данчу нічого іншого зробити, як вийняти свою третю пару залізних черевиків, а зношені кинути вниз.

Знайшовши їх у дворі, слуги віднесли ті черевики до царя, який таким чином зрозумів, що парубок добирався все далі.

«Здається, він таки знайде плоди дерева, – подумав він про себе, – та я все одно не віддам йому свою дочку».

А Данчу піднімався все вище й вище день, другий, а на третій знову натрапив на халупку. Тут він знайшов ще старішу бабуся, Матір Сонця; і з нею все сталося так, як і з тими двома попередніми, і рушив парубок далі.

І знову він поліз, ліз і ліз ще три дні, і знову ще три дні, але його залізні черевики не сточилися, і якраз увечері сьомого дня він опинився біля воріт раю.

Тепер же все було не так, як раніше: біля воріт він знайшов не стару, а старого-престарого дідуса.

– Ти втомився, чи не так? – спитав його старий.

– Так, я таки втомився! – відповів парубок.

– Ну добре! – промовив старий. – Якщо ти зморений, ходи-но на моє місце і відпочинь, поки я повернусь.

Данчу сів і почав чекати годину, другу. Довго він чекав, та старий не повернувся. Він намагався встати, але не міг; було відчуття, ніби його прибили до стільця.

Раптом він побачив перед собою дуже красиву дівчину, яка ні з того, ні з сього запитала його, чи не хоче він найнятися кучером до Лії – Феї Фей.

– Може, я й хотів би, – відповів їй Данчу, – та не можу звідси встати.

– Що ти! – відповідає йому гарна дівчина. – Я негайно підніму тебе. Я приведу назад старого, який тут був.

Потім вона побігла до Лії й сказала їй, що старого немає на своєму місці і що він залишив замість себе когось, хто був би готовим найнятися у неї кучером, але не може звідти встати.

Лія насупилася і наказала своєму посланнику швидко піти і привести старого на його місце.

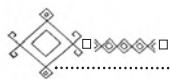
Посланник вирушив у дорогу і біг увесь день, з ранку й до вечора, але не наздогнав його. Потім біг ще один день, а під вечер настиг його, схопив і дав прочуханки, а потім взяв собі на спину й відніс до Данчу, який піднявся відразу ж, як тільки вони підійшли до нього.

Ще одного прочухана дав посланник старому, а потім посадовив на його місце, а цигана відвів до феї Лії, щоб той став її кучером.

Лія мала двох верхових коней, обоє із золотою гривною.

– Якщо ти хочеш найнятися у мене, – сказала вона Данчу, – скупайся у цій діжі.

Циган, не довго роздумуючи, роздягнувся і стрибнув у діжу. Купався він там з півгодини, а потім Лія наказала йому

вийти звідти. Він виліз і не повірив своїм очам! Гляди, яка дивина! Він став настільки гарним, що не можна було знайти йому пари по всій землі.

Як же соромно мало стати тому цареві, який вирішив не віддавати за цигана свою дочку!

Після того, як він одягнувся, знову прийшла та красуня й відвела його до стайні тих двох коней із золотою гривною.

– Дивись, – сказала вона, – у сусідній комірці є золотий овес; давай коням щодня по четверику.

І зникла, і лише відтепер з Данчу стануться по справжньому надзвичайні пригоди.

Після того, як три дні поспіль він відбув свою роботу, знову прийшла красуня і сказала йому, що Лія, Фея Фей із Царства Сонць, вибере собі за чоловіка того, хто зможе наслідувати її, зробивши все так, як і вона.

– Веди мене до неї! – вигукнув Данчу, підстрибнувши від радості. – Я повторю за нею все точнісінько, як і вона.

Його відвели до хазяйки. Увечері Лія наказала поставити в її опочивальні друге ліжко, на достатній відстані від свого. Потім вона почала роздягатися, і, роздягаючись, у неї було шістнадцять суконь, тоді як у Данчу була лише пара гачів. Та він розірвав свої гачі на шістнадцять смужок, і коли Лія клала на свій стілець сукню, він теж клав на свій по смужці. Після чого поклав смужку до смужки, щоб зшити їх назад, але яке диво! смужки трималися одна за одну, тож Лія, Фея Фей, була вражена, побачивши, як уранці він одягався, як і вона.

Потім Лія пішла розчісуватися. Циган також. Поставили їм два дзеркала, кожне з усім необхідним для розчісування, і обидва вони почали розчісуватися. Коли Лія вела гребінцем по своєму волоссю, Данчу також вів по своєму. Вона провела шістнадцять разів, і він також. У цигана теж було довге волосся, а

після того, як він розчесався – ще одне диво! – його обличчя стало таке ж гарне, як у Лії. Тож, подивившись на нього, Лія не знала, що й робити від радості. Вона покликала його до себе й поцілувала – як наречена цілує свого нареченого.

Потім відбулося велике весілля, а після весілля Лія відправила Данчу на полювання, і був він уже не циганом, як усі цигани, а легінем-красенем, геть як будь-який царський син.

Перед тим, як піти, вона дала йому дзеркало і сказала:

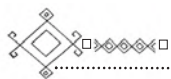
– Коли хочеш знати, що я роблю, подивись у це дзеркало й побачиш у ньому мене.

Опісля, попрощавшись одне з одним, він вирушив на полювання. Та, зробивши лише кілька сотень кроків, побачив гінця, який біг до нього сказати, що Лія передає йому не занапашчати дичину й застрелити лише двох зайців.

Йдучи все далі й далі, він угледів ліс із золотими деревами, а по лісу бігало стадо тварин із золотою шерстю, але жодного зайця там не було. Поки він ішов тим лісом далі, перед ним пробігло ще одне стадо, але і в ньому не було жодного зайця. І знову пішов він далі, поки не натрапив на третє стадо, проте в ньому був лише один заєць. Він спершу натягнув лук і – раз, два, три! – уклав його на землю. Проте він мав принести Лії двох зайців. Тож він пішов уперед, щоб уполювати ще одного.

Ідучи так, спочатку по дорозі, а потім по стежці і врешті-решт по стежинках, він заблукав і не знав, куди йому йти. Тоді він дістав дзеркальце і подивився в нього. І одразу ж побачив Лію, яка зробила йому знак повертати направо. І він пішов, і все йшов – годину, дві, три. Вже чотири години йшов він, не зупиняючись, аж поки побачив ціле стадо зайців.

Він розгубився. Йому залишилося вполювати одного зайця, лише одного. А їх було сила-силенна, один біля одного.

Він же, не бувши вправним мисливцем, боявся, що вистріливши в одного, раптом уб'є декількох. Тож він став чекати і так довго чекав, що урвався йому терпець і він вистрілив, поваливши трьох зайців.

Йому було шкода, що він не зміг дотриматися слова, даного своїй дорогій дружині, та не залишалося нічого іншого, як повернутися додому. Незабаром на шляху йому зустрівся здоровань – справжній велетень.

– І не соромно тобі, що застрілив двох моїх зайців? – запитав його той чоловік, який був господарем маєтку, де заблукав Данчу.

Тобто, лише один із трьох зайців належав Лії.

– Давай мірятися силами! – вів далі власник тих двох зайців, який був сердитим і тому, бо хотів, щоб Лія обрала його за чоловіка.

Данчу почав тремтіти від страху. Він не відчував себе достатньо сильним, щоб мірятися силами з подібним здорованем. Він узяв у руки лук і натягнув його. Другий теж був готовий стріляти, але було вже надто пізно, бо Данчу вже уклав його на землю.

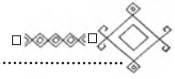
Потім він подався додому. Лію охопив жах, коли вона побачила, що він приніс чотирьох зайців.

– Ой, лишенько! – вигукнула вона. – Навіщо ти вбив і тих двох зайців? Якщо їх господар дізнається, умить тебе вб'є.

– Не хвилюйся про це! – відповів їй циган. – Я вирішив з ним це діло. Проте хотів би дещо тебе запитати, якщо твоя ласка мені відповісти.

– Хіба я можу не відповісти? – промовила вона. – Гадаю, ми з тобою нічого не приховуємо одне від одного.

– Скажи мені, будь ласка, які плоди у цього дерева? – запитав її Данчу.

– Це все, що ти хочеш мене запитати? – відповіла Лія. – Чому б я мала не сказати тобі про це? Я тобі дам навіть з'їсти ці плоди, скільки забажаєш.

Вона швидко покликала одну зі своїх служниць і наказала їй принести десять плодів з того дерева.

Служниця залізла на дерево. А те дерево мало три види плодів: золоті яблука, золоті груші й золоті сливи. Служниця не знала, яких плодів узяти чотири, бо ж беручи по три з кожного, було лише дев'ять плодів. Урешті-решт вона вирішила взяти чотири сливи, бо сливи були меншими за яблука. Так вона й зробила й віднесла їх Лії, яка віддала плоди чоловікові.

– У мене є невелика справа на землі, – сказав той.

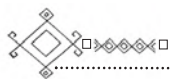
– Якщо так, – відповіла Лія, – ти можеш негайно спуститися вниз.

Потім вона наказала швидко зробити гойдалку, яка опуститься до землі, і посадила на неї свого чоловіка. У ту ж мить Данчу дістався землі із плодами, які тримав у кишені, і відніс їх цареві. Не хотів цар віддавати йому свою дочку, але тепер, побачивши його таким вродливим, віддав.

Проте царева дочка не хотіла брати його за чоловіка, боючись, щоб він знову не став таким, яким був колись. Та Данчу схопив її, підняв і поніс до своєї матері, яку потім попросив піти з ним і повів до того високого дерева.

Прийшовши туди, він гукнув «раз» – і гойдалка опустилася. Усі троє – він, мати та царська дочка – посідали в неї. І коли він знову сказав «раз» – гойдалка піднялася вгору.

– Не хотіла ти мене любити – не люблю тебе і я! – сказав він царівні й штовхнув її, щоб та упала на землю. Вона падала три дні і три ночі поспіль, а коли долетіла до землі, то не залишилося від неї нічого цілого, окрім голови, яку одна зі слуг віднесла царю.

– Боже святий! – нарікав цар. – Хто змусив мене не віддавати добровільно мою дочку?

Коли цар так нарікав, перед ним раптом постав циган, який теж каявся у вчинку, скоєному у хвилину гніву.

– Зараз ти був би готовим віддати мені добровільно свою дочку?

– Я не тільки охоче віддав би її тобі, – відповів цар, – а й дав би в придачу половину свого царства, якби моя дочка була живою.

Данчу пішов до матері й розповів їй, що сказав цар.

– Дивись, – сказала вона, – я дам тобі коробочку з чарівним порошком. Якщо посипати цим порошком обличчя мертвої, вона оживе, і тіло відновиться і стане ще кращим, ніж було колись.

Данчу побіг до царя, попросив у нього голову мертвої дочки й посипав її порошком, як сказала його мати. Одразу ж тіло дівчини почало відновлюватися частинка за частинкою і вона заговорила. Цар із задоволенням віддав би її зараз цигану, але той не захотів її брати.

– Живи щасливо зі своєю дочкою, – сказав він цареві, – бо я знайшов собі іншу дружину.

Тоді він покликав свою матір і пішов з нею до дерева. Посідали вони в гойдалку і миттю піднялися до Лії, Феї Феї із Царства Сонць, яка зустріла їх із великою радістю. Потім він побудував для своєї матері прекрасний палац і сказав їй:

– Якщо ти скучиш за мною, надішли вісточку служницею і за мить ми з дружиною будемо у тебе.

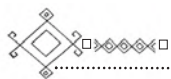
Потім пішов він додому і влаштували вони велике весілля. Лія хотіла запросити й царя, але циган не погодився сідати за стіл з тим, хто замислював обдурити його. Тож за-

просили на весілля мишу, яка наїлася від пуза. І я там гуляв, з ними вино попивав, а потім пішов, залишивши їх у щасті, яке не закінчилося й донині, якщо раптом вони не повмирали.

З румунської переклали Михаєла Гербіл та Людмила Дорош

Міхаїл САДОВЯНУ

ЯНОШ-ЖАРТІВНИК

(Скорочено)

Янош був попелястим з чорненьким хрестиком на спині осликом. Він був доброю, терпеливою і слухняною істотою, але подеколи й дуже упертою. Бувало, тягнучи візок, зупиниться, опустить голову й ні за що у світі не хоче рушити з місця. Так він зробив і цього разу, коли повертався з поля із візочком, навантаженим картоплею. Отак, ні з того, ні з сього, йому набридло тягнути візочок, і ослик зупинився на краю села. Іон, наймит господаря ослика, розсердився і забурчав:

– Ох, Яноше, знову ти гедзики викидаєш?

Ослик кивнув:

– Так, викидаю. І що з того?

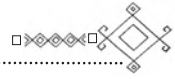
– От бісів осел! – вигукнув Іон, почухавши потилицю. Потім походив довкола ослика, обдивляючись його з усіх боків, наче якусь примару.

– Хм! Слухай, Яноше, – почав наймит солодким голосочком. – Чуєш? Яноше, будь і ти порядним ослom! Давай заведемо цей візочок з картоплею на подвір'я...

Янош замотав головою:

– Не хочу!

Іон знову розлютився:

– Ах, ти так? Ти мені опираєшся? – і почав шмагати Яноша батогом.

Так шмагав його, доки сам не охолов. Потім подивився на ослика і, побачивши, що той і не думає рушати з місця, відійшов убік, вмовстився край придорожного рівчака і почав скручувати цигарку. Але не встиг він її докрутити, як раптом Янош рушив з місця і потягнув за собою візочок з картоплею.

Наймит загарчав:

– Гов! Пр-р-р! Го-о-ов!

Іон наздогнав ослика і вже заніс батога над головою, але враз подумав: «Якщо я його битиму, він знову зупиниться, знову не захоче рушити з місця, і знову – тільки клопоти з ним». Наймит змирився, і так вони дійшли додому. На подвір'ї Іон знову почухав потилицю, плюнув у долоні, розтер і почав носити мішки з картоплею в шоу.

Коли закінчив роботу, Іон розпріг ослика, двічі шмагнув його батогом і, дивлячись зі злістю на нього, прошипів:

– Геть звідси! Через тебе я й не покурив по дорозі додому. Але чекай, будеш ти бачити, я тебе і нагодую і напою. Ха-ха! Іди і гризи тин. Марш!..

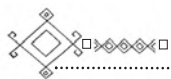
Невдовзі з великої хати, обсадженої диким виноградом, вийшов Мітіца – наймолодший син господарів Яноша, дужий, міцний п'ятирічний хлопчик з руським волоссям і синіми очима. Він був босий і простоволосий. Мітіца перехилився через перила веранди і оглядав опустіле подвір'я. Враз він уздрів Яноша.

– Ага! Ось і Янош, – прошепотів він весело.

Хлопчик збіг по сходах і підійшов до ослика. Пильно придивляючись до тваринки, запитав:

– Як справи, Яноше? Здається, ти сумуєш.

Ослик тріпонував вухами, кивнув у знак згоди і рушив. Обійшовши стайню, він зупинився біля воріт, які вели в сад. Хлопчик попрямував за ним.

– Я такий голодний! – враз тихо промовив Янош.

Мітіца здивовано глянув на нього:

– Як так? Ти сьогодні не їв нічого?..

– Ні, господарє, не їв! Іон, наймит, сердитий на мене. По дорозі додому він бив мене, насміхався з мене. Але і я з нього позбиткувався. Коли він мене бив – я ані руш з місця. А коли він почав скручувати цигарку – я навіть з картоплею!

Обоє трішки помовчали. Потім ослик глянув у бік саду:

– Господарє, так мені хочеться бодай жменьки зеленої трави... Аж паморочиться у голові від голоду...

– Гайда в сад... – сказав Мітіца й відкрив ворота.

Як тільки увійшли, Янош почав жадібно пастися. Хлопчик приліг на зелену, всіяну квітами траву й знову почав розмову:

– Послухай, Яноше, скажи мені, чому ти завжди сумний стоїш у затінку під стайнею?

– Господарє, – зітхаючи, відповів ослик, – уже давно хотів я розповісти тобі про мої нещастя, але усе не наважувався. Щодня Іон мучить мене, лає, б'є, перевантажує мій візочок, замість сіна дає мені зерно і не напуває. Глянь на мене! Бідна моя голівонька! Такий я нещасний, що хочеться піти світ за очі. Піду до лісу, хай мене з'їдять вовки. Аж тоді позбудусь страждань!

«Це чудовий ослик, – думав собі хлопчик, – як у казках... Якщо колись я захочу поїхати ним кудись, хтозна-куди... У разі небезпеки Янош зуміє дати якусь корисну пораду...»

У той час, коли хлопчик роздумував, у ворота ввійшов Іон, його ніс був трохи червонуватим, попрямував до стайні. Янош навіть вухом не повів.

– Ага! – сказав наймит. – Ти наче трохи пом’якшав. Давай я тебе напою...

Іон приніс відро свіжої води з криниці із саду. Янош прикинувся, що не помічає відра.

– Може, хочеш трішки сіна? – запитав Іон. – Я не дозволю тобі вмерти з голоду, бо завтра знову запряжу тебе у візочок – і на поле. Принесу тобі трішки сіна.

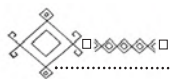
Наймит приніс оберемок сіна і кинув його перед осликом. Янош навіть не схилив голову.

Іон почав дивуватися:

– Як? Ти не хочеш їсти? Отакої! Ох! Ох! Ох! Такої впертої тварини я ще не зустрічав!

А Янош потрушував вухом, подаючи знак своєму маленькому другові, який заховався у зелені саду і весело сміявся, спостерігаючи за осликом і наймитом.

З румунської переклала Ірина Мойсей

Григорє БЕЖЕНАРУ

ЦЕРА МІРЧА ВОДЕ

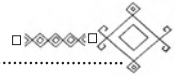
Були перші дні осені 1393 року, ще досить теплі. Лагідно світило сонце. При легенькому подуві вітру, який найближчим часом ще не збирався показати своєї люті, лише кілька пожовклих листочків легко падали до землі. Каштани гордо простягали свої гілки, густо вкриті плодами, а червоні стручки ріжкових дерев прикрашали загальну блідо-зелену картину і робили її ще приємнішою для ока. Зліва від пагорба жваво дзюркотіла меленька швидка річка Тісмана, наче наспівуючи колискову, звивалась поміж великими і малими кольоровими каміннями.

Група людей наближалась до села Тісмана, яке було відоме своїми добрими господарями. Ще здалека було чути, як били дзвони монастиря.

Проїжджаючи повз хату сільського старости, Мірча Воде не здивувався, що ніхто не вийшов зустріти його з хлібом сілню за звичаєм, тому що ніхто не знав, що воевода прибуде в село, але був здивований, коли побачив, що велика кількість чоловіків із завзятістю працювали великими ножами і різцями, якими вміло і швидко стругали дерево.

Незадоволено спостерігаючи за людьми, Мірча Воде не міг збагнути, над чим вони так завзято працюють. Заспокоївши коня, він стримано але зі строгістю запитав:

– Як же це можливо, люди добрі, щоб ви у святу неділю працювали, як якісь безбожники? Де староста села?

Люди винувато піднялися і покірно зняли шапки, але не кидаючи інструментів з рук, нишком посміхалися собі під ніс. Один з них, старший чоловік, який виявився сміливішим за інших, відповів:

– Таж сам староста покликав нас, пане. Ось якраз він наближається. Гей, швидше, дядьку Баділе, пан хоче поговорити з тобою.

Староста, прискоривши крок, наблизився до воєводи і вклонився. Потім, дивлячись прямо в очі пану, вигукнув:

– Будь здоровий, ясний пане, раді бачити тебе в нашому селі. Давненько вже ти не заїжджав до нас!

– Раді то ви, діду Баділе, але не можу сказати, що зрадив і я, побачивши, що чоловіки у твоєму селі працюють в неділю за твоїм наказом. Як тобі таке спало на думку?

– Славний пане, баби і дівчата пішли до церкви, а жінки залишилися вдома з дітьми.

– А ви, люди добрі, над чим так завзято працюєте, що й у святу неділю не знаходите відпочинку?

– У будні нас кличе поле, пане, а сьогодні, в неділю, ми вирішили зробити кілька пер для тебе.

– Пера для мене?! Що ти таке кажеш? Ану покажіть мені, що за пера ви робите.

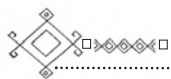
Староста повернувся на п'ятках і витягнув з однієї купи, яка не була на виду, кілька «пер», як він казав, та усміхаючись, показав їх Мірчі Воде і його спутникам.

– Ось, ясновельможний пане, прошу подивись на них.

Воєвода, не стримавшись, вибухнув сміхом.

– Оце, діду Баділе, ти називаєш перами? Я ж бачу стріли. А чому ж ви їх охрестили перами?

Таж, ясний пане, хіба не цими перами ви пишите листи ворогу, коли той нападає на нашу землю. А якщо ми їх зробили

в неділю, то це тому, що війна не зважає на будні чи свята. Ось ми й вирішили зробити пера, якими зможемо написати свою сторінку в цій боротьбі, хоч ми й неграмотні.

Ці слова, сказані від усієї душі і з великою вірою, розчулили воєводу і на його очах з'явилися сльози. Він потиснув руку старості і сказав:

– Тоді мушу вам дякувати, люди добрі. А скоро прийде час, коли покличу вас, щоб і ви писали листи нашому ворогу цими перами, які ви змайстрували сьогодні, в неділю, для святої справи. Успіхів вам у ваших трудах і залишайтеся здорові.

– І ти бувай здоровий, пане! – відповіли люди, повертаючись до своєї справи ще завзятіше, збадьорені добрими словами воєводи.

З румунської переклала Ірина Мойсей

Румунська народна казка

БАБА У ДВАНADЦЯТИ КОЖУХАХ

Колись давно жила на світі баба Докія і мала вона одного сина. Коли її син одружився і привів додому невістку, баба, будучи жінкою дуже злою, незлюбила її та постійно шукала нагоди, щоб помучити бідолашну.

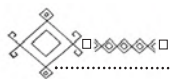
Вкінці-кінців, уже не маючи причин, щоб зачепити молодицю, придумала баба Докія, як звести її зі світу. Під кінець місяця лютого, коли надворі було так холодно, що дерева тріскали від морозу, посилає баба невістку в ліс по суниці та наказує, щоб без ягід додому не поверталася.

Що ж мала робити бідна молодиця?.. Взяла ківшик і пішла, плачучи, до лісу. Але де ж вона, бідолашна, знайде суниці, які ще навіть не цвіли цього року?

Блукаючи безцільно лісом, молодиця натрапила на хатину в якій жили дванадцять дідів – то були дванадцять місяців року.

Зайшовши до хатини, молодиця привіталася чемно, потім розповіла дідусям про свою злу свекруху і про завдання, яке та дала їй. На кінець вона поспитала в місяців, чи не знають вони якогось місця у лісі, де вона могла б назбирати суниць.

Дідусі-місяці запросили молодицю до столу, нагодували її, а потім запропонували переночувати, бо на дворі уже смеркало, пообіцявши при тому, що на другий день допоможуть знайти ягоди.

Молодицю, яка, довго блукаючи лісом, втомилася і добре змерзла, не треба було довго просити. Вона погодилася і, тільки-но притулила голову до подушки, міцно заснула.

Зранку наступного дня, коли молода жінка пробудилася, дідусі подали їй ківшик і сказали, щоб вона поверталася з ним додому, але не відкривала його, поки не прибуде до своєї хати.

Молодиця від усього серця подякувала дідусям-місяцям за гостинність, поцілувала їм руки і, взявши ківшик, пішла додому до своєї свекрухи.

Коли побачила баба, що її невістка повертається, сварливо запитала, де вона була стільки часу і чи принесла суниці.

Невістка не відповіла їй, а лише простягнула їй ківшик із зав'язаною шийкою. Баба Докія вирвала ківшик з її рук, швидко відкрила і... не повірила своїм очам!.. Ківшик був повний стиглих червоних суниць, поміж якими де-не-де зеленіли й свіжі листочки, – як глянеш, очі розбігаються.

Побачивши суниці, уже не мала чим докоряти баба Докія своїй невістці й мовчки куштувала спілі смачні ягоди. Потім поміркувала: якщо в лісі є ягоди, то повинна бути і свіжа трава, отже можна пасти кіз.

Одяглась баба в дванадцять кожухів, бо надворі було дуже холодно, взяла на плече вила й повела кіз пасти до лісу. Як тільки рушила вона з дому, надворі почав падати сніг, піднялася хуртовина. У таку погоду добрий господар і пса надвір не вижене. Та вперта баба не повернулась. Від снігу верхній кожух баби намок, став важким і перетворився на шмату. Помітивши це, баба зняла його і попрямувала далі.

Хуртовина не припинялася, а, навпаки, чим далі посилювалась, а сніг падав усе густіший та густіший.

Протягом кожного наступного дня намокав ще один бабин кожух, і увечері вона була змушена його знімати. І так

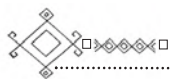

до тих пір, поки не залишилась баба без жодного кожуха. Тоді баба Докія почала тремтіти від холоду так, що й зуб на зуб не попадав.

Зрозумівши, що замерзає і не має жодної можливості врятуватися, баба Докія впала на коліна і почала плакати. Так вона замерзла і перетворилася на камінь. Цей камінь й сьогодні видно на вершині гори Рареул, під якою тече вода, чиста, як сльоза. А бабині кози також перетворилися в каміння.

З румунської переклала Ірина Мойсей

Румунська народна казка

ДВНАДЦЯТЬ МІСЯЦІВ

Жили колись на світі два брати: один – багатий, а другий – бідний.

Багатому брату велося дуже добре, було у нього всього вдосталь. Бідний брат, маючи нічого, бідував з усією своєю родиною.

Одного дня, пробудившись зранку, вийшов бідний брат надвір пошукати хмизу, щоб зварити трохи кулеші та нагодувати голодних дітей. Знайшовши трохи хмизу, він повернувся у хату, щоб розвести вогонь, але зіткнувся з наступною бідою, бо не мав чим розпалити вогонь.

Що ж йому тепер робити?.. Звідки взяти вогню?.. Гірко задумавшись, чоловік ненароком глянув у вікно і побачив велике вогнище, яке горіло далеко, на вершині гори. Зрадівши, він вийшов з хати і швидко пішов у напрямку, звідки виднівся вогонь. Коли дійшов до вогнища, побачив, що довкола нього гріються дванадцять чоловіків.

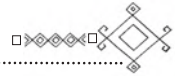
– Доброго ранку, люди добрі, – привітався чоловік, наблизившись.

– Вітаємо тебе, – відповіли люди.

– Яким вітром тебе принесло до нас так рано? – запитав один з них.

Бідний брат розповів про себе і свою біду.

Тоді один із дванадцяти сказав:

– Дамо тобі вогню, чоловіче, але скажи спочатку: який місяць року найгірший?

– Ну, – відповідає бідний чоловік, – деякі люди кажуть що місяць Квітень є найгіршим, але для мене – всі однаково добрі.

– Тримай полу сорочки, насиплю тобі вогню.

Як почув це бідняк – злякався, що згорить сорочка на ньому, але все ж підняв полу сорочки. А чоловік, з яким він розмовляв, узяв лопатою жару з вогнища та насипав йому в полу, пояснюючи:

– Як прийдеш додому, порозкидай жар по всьому подвір'ю і по городу.

Бідний чоловік повернувся додому і зробив усе як йому було сказано.

Через якийсь час до хати забігає дочка бідного брата й радісно гукає:

– Тату! Тату! Яку худобу ми маємо! Весь двір повний худоби!

Вийшовши надвір, чоловік побачив, що подвір'я і город повні биків, корів, коней і овець. Він дуже зрадив, бо знав, що це його худоба.

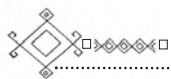
Побачила це і дочка багатого брата, прибігла додому та й питає свого батька:

– Тату, а звідки мій дядько взяв стільки худоби?

Вийшов багатий брат надвір, побачив таке диво та й питає у свого брата, хто йому дав усе це. Молодший брат розказав йому всю правду.

Почувши все, старший брат накинув великий плащ на плечі і пішов на гору, звідки виднівся вогонь. Коли дійшов до того місця, непривітавшись, сказав:

– Люди добрі, дайте мені трохи вогню!

– Чому ж не дати? Дамо. Але спочатку скажи: який місяць року найгірший? – відповів один із дванадцяти чоловіків, які сиділи довкола вогнища.

– Усі місяці року добрі, – відповідає багач, – тільки Квітень поганий: то дощ, то туман, то сніг – а мої вівці гинуть. Недарма хтось сказав:

Квітень цвіте,
Але й скубе.

Тоді піднявся Квітень (а тим, хто ще не здогадався, треба сказати, що біля вогнища сиділи дванадцять місяців) і сердито сказав:

– Тримай полу плаща!

Багач підняв полу плаща, і Квітень насипав йому дві лопати жару.

– Поклади ще одну, – сказав багач.

– Квітень всипав ще одну лопату жару.

Задоволений багач повернувся додому і порозсипав жар по всьому подвір'ю, городу і загороді.

Через якийсь час до хати забігла перелякана дочка багача і гукає, що весь двір і хата загорілися.

Отаке трапилося ненаситному багачеві.

З румунської переклала Ірина Мойсей

Зміст

Жучок	5
Коли господаря немає вдома	7
Кінь	10
Непосида	15
Фея гір	19
Боягуз	26
Орел	28
Вовк-мисливець	31
Нічна птиця	34
Козуля	36
Мати	38
Філософ	40
Муцунаке	42
За черешнями	45
Бійці	49
Обіцянка	52
Дідусь	55
За образом і подобою	59
Одинокі	62
Два брати	64
Тук! Тук! Тук!	69
Мандрівниця	73
Бабуся	76
Усякі, різні, розмаїті	81
Все вище!	85
Грівей	87
Прийшла весна!	90

Нерозлучні	95
Великодушність	97
Як стебельце куколю	99
Ведмідь, обдурений лисицею	102
Напередодні Нового року	105
Розсудлива лисиця	109
Дешево і дорого	111
Загадковий плід	113
Янош-жартівник	123
Пера Мірча Воде	127
Баба у дванадцяти кожухах	130
Дванадцять місяців	133